

SREBRNA MEDALJA APIMONDIE REVIIJI SLOVENSKI ČEBELAR – VANCOUVER 1999

2

letnik CVI
leto 2004

SLOVENSKI ČEBELAR

LETO 1873 – ZAČETEK PERIODIČNEGA ČEBELARSKEGA TISKA NA SLOVENSKEM

ISSN 00350-4497

Janez Mihelič: Čebele v nekaterih krajih Slovenije množično umirajo, ministrstvo za kmetijstvo bi moralo ukrepati bolj hitro

33

ČZS: Seminar o zdravstvenem varstvu čebel

34

ČZS: XXVII. državni čebelarški seminar in čebelarška razstava

35

ČEBELARJEVA MESEČNA OPRAVILA

Danilo Bedek: Čebelarjeva opravila v AŽ-panju v februarju

36

Vlado Arguštin: Čebelarjeva opravila v nakladnih panjih v februarju

39

BOLEZNI ČEBEL

Zakaj ne smemo omalovaževati imidakloprida/Gaucha in fipronila/Régent TS?

43

Pavel Zdešar: Poročilo o delu opazovalno-napovedovalne službe medenja ob koncu leta 2003

46

Vlado Arguštin: Kaj moramo vedeti o oksalni kislini, če jo uporabljamo za zatiranje varroe?

46

POSVETOVANJE ČEBELARJEV

Janez Poklukar: Združenje Copa/Cogeca in ukrepi na področju čebelarstva v Evropski uniji v letu 2004

48

ČEBELARSKI KONGRES

Franc Šivic: Odmeki na Apimondio 2003

50

Milan Meglič: Povzetki referatov o medu – Apimondia 2003

53

IZKUŠNJE NAŠIH ČEBELARJEV

Marjan Debelak: Kaj naj predvsem upošteva ljubiteljski čebelar pri namestitvi svojih čebel?

55

NAŠI ZNANI ČEBELARJI

Ludvik Kramberger: Matija Perša iz Gabrca je zaljubljen v čebelarstvo

57

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVljenja

Franc Javornik: Promocija čebelarstva in vedenje čebelarjev v javnosti

58

Franc Šivic: Okrogla obletnica

59

V SPOMIN

60

MALI OGLASI

63

Janez Mihelič: In some parts of Slovenia a mass dying of bees has been observed, but the Ministry of Agriculture does not take prompt action

The Beekeepers Association of Slovenia: A seminar on health protection of bees

The Beekeepers Association of Slovenia: The XXVIIth National Beekeepers Seminar and Beekeepers Show

THIS MONTH'S WORK FOR BEEKEEPERS

Danilo Bedek: Beekeepers Jobs in AŽ-Hives in February

Vlado Arguštin: Beekeepers Jobs in Modern Hives in February

BEE DISEASES

Why imidacloprid/Gaucha and fipronil/Regent TS should not be disregarded?

Pavel Zdešar: Report on the activities of the Honey Flow Observation and Forecasting Service at the end of 2003

Vlado Arguštin: What should we know about oxalic acid if we use it against varroa?

BEEKEEPERS CONFERENCE

Janez Poklukar: COPA/COGECA and the EU Beekeeping Measures in 2004

BEEKEEPERS CONGRESS

Franc Šivic: Comments on Apimondia 2003

Milan Meglič: Summeries of Papers on Honey – Apimondia 2003

OUR BEEKEEPERS' EXPERIENCES

Marjan Debelak: What should an amateur beekeeper bear in mind when setting up his beehives?

OUR WELL-KNOWN BEEKEEPERS

Ludvik Kramberger: Matija Perša from Gabrc is enamoured of beekeeping

FROM SOCIETY LIFE

Franc Javornik: Promotion of beekeeping and appearing of beekeepers in public

Franc Šivic: A big anniversary

IN MEMORIAM

SMALL ADVERTISEMENTS

ČEBELE V NEKATERIH KRAJIH SLOVENIJE MNOŽIČNO UMIRAJO, MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO BI MORALO UKREPATI BOLJ HITRO

Glede na izkušnje čebelarjev in izsledke znanstvenih raziskav v številnih evropskih državah, predvsem pa v Franciji, obstaja zelo velik sum, da je tudi za množično odmiranje čebel, ki se je konec minulega leta pojavilo v nekaterih krajih Slovenije z intenzivnim kmetijstvom, odgovoren insekticid imidakloprid (in fipronil – Regent, ki je sorodna molekula). Francoski znanstveni svet je v posebnem poročilu, izdelanem na podlagi 300 raziskav delovanja imidakloprida na čebele, že potrdil trditve prizadetih čebelarjev. Ta snov je aktivna snov v petih kemičnih pripravkih za varstvo rastlin, ki so registrirani in jih je mogoče kupiti tudi v Sloveniji. Prodajajo jih pod trgovskimi imeni Gaucho, Confidor in Prestige itd., namenjena pa so tako za zaščito-razkuževanje (namakanje) semen kot tudi za škropljenje velike večine kmetijskih kultur, na katerih povzročajo škodo insekti.

Na podlagi različnih virov informacij ocenjujemo, da je jeseni 2003 v Sloveniji odmrlo že več kot tisoč panjev, oslabilih družin pa je verjetno več kot deset tisoč. Koliko prizadetih čebeljih družin bo preživelo zimo in kaj bo spomladi, si ne upamo napovedati, a brez dvoma bo katastrofa še veliko večja. Nekateri mislijo, da je vzrok varoa, a varoa v petindvajsetih letih še nikoli ni terjala tako visokega davka (ponekod je ta kar dvajsetkrat večji od običajnega – na primer v Komendi je petnajstim prizadetim čebelarjem do zdaj odmrlo že 80 % čebel) in tudi pri odmiranju čebel so opazni tipični znaki zastrupitve (odmrle čebele imajo iztegnjene rilčke). Poleg tega so čebele v krajih, v katerih ni kmetijskih površin (poročilo iz Logatca), v zelo dobrem stanju in zelo živalne. Največ alarmantnih pisnih informacij smo dobili iz Gorenjske in Štajerske, pa tudi iz Dolenjske (Krško polje), a izvzeti niso niti drugi kraji, saj so tudi novogoriški čebelarji sporočili, da imajo težave in da so v zalistih koruze poleti opazili veliko mrtvih čebel. Cvetni prah koruze, katerih semena so razkužili z imidaklopridom, je namreč v Franciji že uradno priznan kot vzrok odmiranja čebel. Podobne učinke ima tudi sorodna aktivna snov fipronil (Regent), ki je registriran tudi pri nas.

Tuji znanstveniki so ugotovili, da se pojavljata dve obliki zastrupitve čebel z imidaklopridom. Pri škropljenju se v številnih primerih pri čebelah pojavi tako imenovana akutna takojšnja zastrupitev in odmrtnost čebel že na rastlini, ki je bila škropljena, in to takoj po neposrednem stiku čebele s škropivom, ki vsebuje ta insekticid. V tem primeru čebele po večini odmrejo že na njivi, od koder se zaradi izgube čuta za orientacijo ne vrnejo več v panje. Pridelek medu je minimalen, kolikor pa čebele

lam uspe prinesli v panj nekaj nektarja in cvetnega prahu, vsebujeta to, za čebele nevarno snov. Čebelar opazi slabljenje čebelje družine, živčno vedenje čebel in veliko mrtvic pred panji, na koncu pa se pojavi rop. Drugi način je počasna zastrupitev oz. tako imenovana kronična intoksikacija; ta se pojavi pozneje, in to dva ali tri mesece po paši. Pojavi se zato, ker čebele uživajo cvetni prah iz satja in delno tudi med, ki vsebuje imidakloprid. V cvetnem prahu je namreč večja količina te snovi, saj jo rastlina posrka iz prej namočenega semena ali iz zemlje, ki je lahko onesnažena s to snovjo, če so bile leto ali dve prej tam posejane rastline, namočene v imidakloprid. Najnovejša poročila iz Nemčije, kjer so se čebele množično zastrupile na krompirju (uničevanje koloradskega hrošča), pa kažejo, da je lahko nevarna tudi jutranja rosa, ki jo pijejo čebele na škropljenih rastlinah, saj je imidakloprid zelo obstojna snov. V ZDA (Minnesota – ob krompiriščih) so nezmanjšano količino te snovi našli v talnici še po enem letu in jo bodo v kratkem uvrstili med nevarne snovi v podtalnici. Do zdaj je uporabo imidakloprida pri sončnicah prepovedala samo Francija, a ker je francoski znanstveni svet potrdil imidakloprid kot poglavitni vzrok za odmiranje čebel (francoski in nemški čebelarji so leta 2003 izgubili tretjino čebel), v kratkem pričakujejo nove prepovedi.

Problem imidakloprida in zastrupitev čebel je tudi že pred evropskim parlamentom v Bruslju, ki bo prav tako moral ukrepati. Oktobra 2003 je že sprejel resolucijo o imidaklopridu in fipronilu, ki vsebuje 11 ukrepov za preprečevanje škode. Ta dokument Evropsko komisijo, zavezuje, da bo ustrezno ukrepala.

Čebelarska zveza Slovenije je od Uprave RS za varstvo rastlin in semenarstvo pri Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije 13. decembra 2003 že drugič (prvič leta 2000) zahtevala, naj vsa sredstva, ki vsebujejo imidakloprid ali sorodno molekulo fipronil (Regent) **črtajo s seznama registriranih kemičnih sredstev za varstvo rastlin in s tem prepovejo njihovo prodajo in uporabo.**

V zadnjem odgovoru Urada z dne 17. januarja 2004 so napisali, da bodo počakali na odločitev Evropske komisije, ki tudi razpravlja o tem problemu, medtem pa bodo skušali ugotoviti vzrok odmiranja čebel v Sloveniji. Zato so Republiški veterinarski upravi (VURS) in Republiškem kmetijskemu inšpektoratu naložili, naj z dokazi potrdita sum, da je povzročitelj odmiranja čebel tudi v Sloveniji imidakloprid (Gaucho itd.). Čebelarska zveza Slovenije je mnenja, da bi morali, zaradi trdnih dokazov na podlagi raziskav v večini evropskih držav, upora-

bo teh dveh sredstev za varstvo rastlin v Sloveniji **takoj prepovedati**, lahko tudi začasno, dokler ne bo utemeljen sum potrjen ali ovržen. Prepričani smo, na podlagi velikega števila dokazov, ki jih imamo, da bo v nasprotjem obseg škode že letos še veliko še mnogo večji. Ne želimo, da se katastrofa v čebelarstvu pri nas zgodi v takšnem obsegu kot v Franciji, Nemčiji in Italiji itd., zato predvsem prizadeti čebelarji in ČZS pričakujemo, da bo naše ministrstvo hitro ukrepalo.

Ker je Uprava za varstvo rastlin in semenarstvo konec decembra 2003 o tem obvestila Republiško veterinarsko upravo in Republiški kmetijski inšpektorat in ju zaprosila za sodelovanje pri ugotavljanju vzrokov odmiranja čebel, pričakujemo, da bosta tudi ti dve službi Ministrstva za kmetijstvo hitro ukrepali, saj je sezona že pred vrati. Uprava za varstvo rastlin je o tej problematiki za začetek

februarja že sklicala sestanek strokovnjakov, predstavnikov ČZS, treh ministrstev in obeh proizvajalcev. V medijih smo lahko tudi prebrali izjavo direktorice Uprave za varstvo rastlin, mag. Katarine Groznik, da bodo analize vzorcev čebel končane v kratkem. Pričakujemo, da bomo na tem sestanku pregledali rezultate analiz vzorcev čebel in sprejeli konkretne sklepe, ki bodo preprečili nadaljnjo škodo slovenskemu čebelarstvu. Tudi najnovejša poročila iz Bruslja nas opogumljajo, saj bo med drugim Francija v prihodnjih dveh tednih prepovedala uporabo imidakloprida pri koruzi, ukrepe za varstvo čebel pa bo sprejela tudi Evropska komisija.

Slovenski čebelarji si želimo, da bi našli skupni jezik z drugimi panogami kmetijstva in rešili ta problem, ki ogroža preživetje kranjske čebele, naše avtohtone čebelje vrste.

SEMINAR O ZDRAVSTVENEM VARSTVU ČEBEL – 20. IN 21. FEBRUARJA NA BRDU PRI LUKOVICI

Čebelarstva zveza Slovenije bo v petek, 20. februarja, in v soboto, 21. februarja 2004, na Brdu pri Lukovici organizirala seminar z naslovom

ZDRAVSTVENO VARSTVO ČEBEL

PROGRAM SEMINARJA

Petek, 20. februarja:

16.00–17.00: Borut Preinfalk, dr. vet. med.: Stanje čebeljih bolezni v Sloveniji in veterinarski pogoji za prevoze čebel v letu 2004

17.00–17.30: Borut Preinfalk, dr. vet. med.: Zdravljenje noseme brez uporabe antibiotikov

17.30–19.30: doc. dr. Aleš Gregorc: Osnove zdravljenja varoze in drugih čebeljih bolezni

19.30–20.00: Razprava o vseh temah

Sobota, 21. februarja:

8.00 – 9.30: dr. Jože Šnajder: Sonaravno zatiranje varoe

9.30–11.00: dr. Jože Šnajder: Hrušev ožig in prevozi čebel

11.00–12.00: Alenka Jurič, dr. vet. med.: Huda gniloba čebelje zalege – preprečevanje in zdravljenje v luči kakovosti medu.

12.00–13.00: Janez Mihelič, dipl. univ. biol.: Zastrupitve čebel in ukrepi

Za seminar so obvezne **prijave. Sprejemamo jih po telefonu 01/ 729 61 00** ali pisno na naslov: Čebelarstva zveza Slovenije, Brdo pri Lukovici 8, 1225 Lukovica do **15. februarja 2003**. Cena za udeležbo na seminarju je **2.500 SIT**. Vplačate jo lahko vsak delavnik v pisarni ČZS na Brdu pri Lukovici ali neposredno pred začetkom seminarja.

ČEBELARSKA ZVEZA SLOVENIJE

ČEBELARSKA RADIJSKA PREDAVANJA V FEBRUARJU 2004

Februarja 2004 boste v oddaji Kmetijski nasveti na prvem programu Radia Slovenija lahko poslušali:

- **v torek, 3. februarja**, ob 12.30, bo Borut Preinfalk, dr. vet. med. govoril o higieni v panjih in čebelnjakih;
- **v torek, 17. februarja**, ob 12.30, bo Anton Tomec govoril o izobraževanju za poklic čebelarja in delovanju ČZS v tem letu.

Urednica Ivanka Polanec

ČZS VABI 27. IN 28. MARCA 2004 NA XXVII. DRŽAVNI ČEBELARSKI SEMINAR IN ČEBELARSKO PRODAJNO RAZSTAVO V CELJE

Čebelarstva zveza Slovenije bo v sodelovanju s Celjskim sejmom in prvič hkrati s sejmom cvetja Flora **V SOBOTO, 27., IN V NEDELJO, 28. MARCA 2004**, organizirala dvodnevni **XXVII. državni čebelarški seminar in MEDNARODNO čebelarstvo prodajno razstavo**. Za goste sejma Flora bomo na ploščadi med dvoranama prvič skupaj organizirali tudi medeno tržnico. Seminar bo potekal dva dni, in sicer v dvorani **CELJSKEGA SEJMA** v CELJU, Dečkova 1.

DNEVNI RED SEMINARJA

SOBOTA, 27. MARCA

8.00: Odprtje razstave

9.00: Pozdravni govori predsednika ČZS g. Lojzeta Peterleta in gostov

9.15–10.00: **dr. Janez Poklukar, dr. Aleš Gregorc:** Predstavitve evropskega programa razvoja čebelarstva v Sloveniji v letu 2004

10.00–10.30: **dr. Jože Šnajder:** Veterinarski pogoji za pridelavo in prodajo medu

10.30–11.15: **Milan Meglič, Franc Grajzar:** Marketinški pristop k prodaji medu

11.15–11.45: **dr. Andrej Šalehar,** predsednik sveta za živinorejo na MKGP: Zakon o živinoreji in določila, ki so pomembna za čebelarstvo

11.45–12.30: **Anton Tomec, dr. Janez Poklukar:** Pridobitev statusa čebelarstva rejske organizacije in njen pomen za čebelarstvo

12.30: Okrogla miza – Oskrba s sladkorjem ter cene pred vstopom v EU in po njem (poročal bo **Vlado Pušnik**)

13.00 ODMOR ZA KOŠILO – Po kosilu bo mogoč ogled razstave cvetja Flora, medene tržnice in čebelarstva razstave. Obe prireditvi si boste lahko ogledali z isto vstopnico brez doplačila.

NEDELJA, 28. MARCA

9.00–9.30: **dr. Aleš Gregorc:** Zdravljenje čebeljih bolezni in pridelava neoporečnih pridelkov, ki ustrezajo zahtevam zakonskih predpisov

9.30–10.00: **Borut Preinfalk:** Preventivni ukrepi pri zdravljenju noseve s sredstvi in na način, ki ne ogroža kakovosti medu

10.00–10.45: **dr. Jože Šnajder:** Preventivni ukrepi pri zdravljenju hude gnilobe in varoze, ki ne ogrožajo kakovosti medu – Diskusija do 11.00

11.00–11.30: **dr. Janez Poklukar, Janez Mihelič:** Imidaklopid (Gaucho) – vzrok za propadanje čebel

11.30–12.00: **dr. Janez Poklukar:** Bakterijski ožig in prevozi čebel – novi predpisi

12.00–12.30: Predstavitve domačih in tujih inovacij na področju čebelarstva opreme

12.30 ODMOR ZA KOŠILO

Referati bodo objavljeni v zborniku.

ČEBELARSKA RAZSTAVA

V dvorani sejma bo postavljena prodajna prodajna čebelarstva razstava, na ploščadi pa bo medena tržnica. V prvi etaži bo delavnica inovacij. Prijave razstavljavcev sprejema **Celjski sejem (tel. 03/54 33-229) do 15. marca 2004**. Razstaveni prostor bo brezplačen samo za tiste inovacije, ki bodo razstavljene prvič, ter za regijske čebelarstva zveze in komisije ČZS. Nujna je prijava na omenjeno telefonsko številko.

Vstopnina za udeležbo na seminarju je 1.500 SIT za en dan, cena dvodnevnega vstopnice je 2.500 SIT. Z vstopnico boste prejeli tudi zbornik referatov.

Razstava bo odprta oba dneva od 8.–17. ure. Tudi letos bo vhod za obiskovalce skozi glavni vhod na vzhodni strani stavbe.

Vljudno vabljeni!

Čebelarstva zveza Slovenije in Celjski sejem

RAZPIS SEMINARJA ZA USPOSABLJANJE PREGLEDNIKOV MEDU

Čebelarstva zveza Slovenije v sodelovanju z Biotehnično fakulteto v Ljubljani razpisuje seminar za preglednike medu, ki delujejo v sistemu KBZ.

Seminar bo potekal v prostorih BF, Oddelek za živilstvo, Jamnikarjeva 101, 1000 Ljubljana, in to **v petek, 5., in v soboto, 6. marca 2004.**

V petek, 5. marca, se bo seminar začel ob 8. uri in bo trajal do 19. ure, v soboto, 6. marca pa se bo seminar začel ob 8. uri in bo trajal do 15. ure. Datum izpita bo objavljen v programu seminarja.

Program seminarja bomo kandidatom poslali po pošti.

Kotizacijo za udeležbo na seminarju v višini 55.000 SIT vplačate ob prijavi na TRR 18300-0013332037 ČZS – sklic »Seminar za preglednike medu«.

Najmanjše število udeležencev je 20. Če bo kandidatov manj, bomo seminar organizirali v drugem terminu.

Vaše pisne prijave sprejemamo v tajništvu ČZS do vključno 15. 2. 2004.

DANILO BEDEK,
Mošanci

ČEBELARJEVA OPRAVILA V AŽ-PANJU V FEBRUARJU

Delo pri čebelah

Februarja pri čebelah pravzaprav še nimamo pravega dela, pričakujemo pa prvi izletni dan, ki so ga nekateri čebelarji dočakali že prejšnji mesec. Na ta dan je vsak čebelar, če je to le mogoče, pri čelbnjaku. Izkušen čebelar bo po dogajanju pred panji prepoznal, ali je s kakšno družino kaj narobe. Če katera od družin ne izletava, potrkamo po panju, in če zaslišimo šum, jo pustimo pri miru. Če šuma ne slišimo, panj zadaj odpremo, in če ugotovimo, da je družina odmrta, panj zapremo, da preprečimo stikanje drugih čebel in morebitni poznejši rop. Po navadi je vzrok odmrta družina pomanjkanje hrane zaradi morebitnega tihega ropa jeseni, lahko pa se tudi zgodi, da se družina iz takih ali drugačnih razlogov ni pomaknila za medenimi sati. Če vzroka odmrta ne moremo ugotoviti sami, je najbolje poklicati območnega veterinarja, še zlasti, če je odmrlo več družin.

Družina pa lahko odmre tudi iz **neznanega razloga**, posebej če opazimo, da je mrtvih čebel zelo malo, hrane pa še veliko. Zadnje čase postaja zelo »vroča« tema GAUCHO oziroma njegova sporna molekula IMIDAKLOPRID, ki je v Franciji povzročila odmrte več tisoč čebeljih družin, kar so potrdili z znanstvenimi raz-

skavami. Verjetno bo še več napisanega v posebnih člankih v Čebelarju tudi v naslednjih številkah, kljub temu pa moram opozoriti na ta velik problem čebelarjev, ki prihaja, kot sumimo, tudi k nam. Prav zaradi tega je treba vsako odmrte družin, za katerega ne morete ugotoviti vzroka, prijaviti območnemu veterinarju, veterinar-skemu ter kmetijskemu inšpektorju. Ne moremo in ne smemo si namreč zatiskati oči in prepričevati samih sebe, da pri nas ne uporabljajo semen koruze ali semen-skega krompirja, obdelanega s tem sredstvom, oziroma da ga uporabljajo v zanemarljivih količinah. Še en pri-pravek, ki je zelo nevaren za čebele je **Confidor SL 200** (vsebuje isto sporno molekulo in na embalaži piše »strup za čebele«). To je sistemski insekticid z dolgo-trajnim učinkovanjem, deluje pa kontaktno in oralno. Uporabljajo ga v hmeljiščih, na krompiriščih, v sadjar-stvu, pri pridelavi vrtnin, za gojenje okrasnih rastlin, za zatiranje različnih uš, hroščev, ščitkarjev ...

Če pri katerem izmed panjev opazimo nemirno bega-nje čebel, poleg tega pa je iz njega slišati glasno šume-nje (taka družina po navadi še vedno izletava, ko se dru-ge že umirijo), je to zanesljiv znak brezmatičnosti. V dnevnik si zapišimo, za katero družino gre, in ob prvem ugodnem dnevu poskrbimo za sanacijo. Ker vsak čebe-lar skoraj gotovo prezimi tudi dovolj pomožnih ali tako imenovanih rezervnih družinic, naj v tem primeru eno izmed njih doda v osiroteli panj. Čebele si v tem obdobju

niso sovražne in se takoj sprimejo, sprejeta pa bo tudi matica. Sprejeta bo tudi družina s samo enim satom, tako da se bo do prve paše razvila brez težav. To je koristno zlasti za čebelarje, katerih pomožne družine prezimujejo v medišču. V tem primeru odvezamo matico z enim ali dvema satoma, preostanek čebel pa združimo. Če rezervne družine nimamo in je ne moremo niti dobiti niti kupiti, nam ne preostane drugega, kot da osirotele čebele pridružimo močni družini.

Ta mesec po navadi že zacveti leska, moški cvetovi so bogati s cvetnim prahom, ženski cvetovi pa izločajo tudi medičino, seveda ob ugodnem vremenu. Opazujemo, kako čebele vnašajo cvetni prah. Družina, ki ne nosi peloda, je lahko brezmatična. Kolikor več peloda čebele vnašajo v panj, toliko več zalege je v njem. Preglejmo vratca panjev; odpreti je treba zgornje prezračevalne lopute in zamenjati pažni material, če je moker. Osušimo tudi vratca panjev, saj vlaga zelo slabo vpliva na čebelje družine. Če je vlage preveč, panj postane zatohel in plesniv, plesnivo in zato neuporabno pa je tudi satje; zlasti skrajni sati zelo hitro splesnijo.

Hrana in nosema

Če smo jeseni čebele dobro nakrmili, zdaj lahko mirno spimo. Leta nazaj so čebelarji konec februarja v panje že vstavljali pogače z dodatki fumagilina. Uporaba antibiotikov pri čebelah je **prepovedana**, zato pozivam vse, da tega ne počnejo več. Sam pogač ne uporabljam in po mojih izkušnjah se za naše razmere tudi niso obnesle. Enako velja tudi za dražilno krmljenje. Sicer pa bom tej temi več pozornosti namenil v prihodnji številki.

Nosemo oziroma navzočnost te bolezni je v začetni fazi težje odkriti, če mrtvic nismo poslali na pregled. Upoštevajmo navodila veterinarjev in oddajmo mrtvice na pregled, ki je sicer za prevažalce in vzrejvalce obvezen, saj je po veljavnih predpisih to prvi pogoj za pridobitev veterinarskega spričevala. Ob sumu, da so čebele zbolele za nosemo, pokličimo območnega veterinarja. Postavimo higienski napajalnik, v vodo lahko dodamo malce soli in tudi jod (o količini joda se posvetujemo z veterinarjem). Sicer pa vlaga omogoča idealne razmere za izbruh noseme!

Priprava satnikov, žičenje in vtiranje satnic

Za ta opravila so najprimernejši zimski meseci. Predvsem moramo okvirno izračunati, koliko satja bomo zamenjali in za koliko bomo povečali naše čebelarstvo. Prišteti moramo še nekaj morebitnih rojev, saj bo treba poskrbeti tudi zanje, če bomo želeli izrabiti njihovo delovno vmo. Tako naj bi na primer vsak čebelar na leto zamenjal od 4–6 satov, povprečno je to v stotih družinah 500 satov. Pri toliko družinah moramo računati tudi na nekaj rojev, torej potrebujemo za tolikšno število

družin najmanj 600 pripravljenih satnikov. Če je leto boljše, tudi več, ob zelo »skopi« letini pa manj. Dobra leta, v katerih čebele neomejeno gradijo, sam izrabim za čim večjo obnovo satja, tako da lahko ob slabšem letu satje nadomestim s tistim iz zaloge. Vsekakor naj vsak zamenja na leto vsaj tri sate. Če tega ne delamo vsako leto, utegnemo zaiti v težave, saj je treba hkrati zamenjati preveliko število satov. Satje moramo menjavati tudi, če družin ne širimo. Pri tem je treba poudariti, da moramo toliko satov, kolikor smo jih nadomestili z novimi, pretopiti, ne pa jih uporabiti kdaj drugič.

Satnike si lahko izdelamo sami, če imamo pri roki kakšen kos orodja za obdelavo lesa in smo malce ustvarjalni, lahko pa kupimo tudi narejene, bodisi zbite bodisi nezbite. Če jih izdelujemo sami, moramo paziti, da se držimo standardnih mer. Za izdelavo moramo uporabiti mehke les (lipa, topol), da ta pri zbijanju ne poka. Stroji za obdelavo lesa so lahko v rokah nespreditnega uporabnika nevarni, zato bodimo pri tem delu zelo previdni. Če kupimo nezbite satnike, jih bomo morali najprej zbiti, vprašanje pa je, ali jih lahko tudi lepimo. Za svoje potrebe izdelujem satnike sam in tudi vsakega zlepi. Zlepljen sat je namreč zelo stabilen, paziti pa moramo, da je zbit pravokotno in da ga naravnamo takoj, kajti ko bo lepilo prišlo, ne bo več pomoči. Uporabimo lepilo za les »mekol«, ki je tudi odporno proti vodi. Za zbijanje obvezno uporabimo **posebna stojala**, ki jih dobimo v trgovinah s čebelarским materialom. Da delo poteka hitreje, uporabljam nekoliko prilagojeno stojalo (glej sliko), saj letvice držijo vzmetna kolesca in ne lesena pritrdilna letev. Tako stojalo je jamstvo, da bo satnik pravilno zbit, pa še delo bo veliko lažje. Ko zbit satnik položimo na drugega, se ta, gledano pravokotno, ne sme razlikovati od prvega; če se razlikuje, ga nekoliko poravnamo.

Slika 1:
Prilagojeno
stojalo za
zbijanje
satnikov

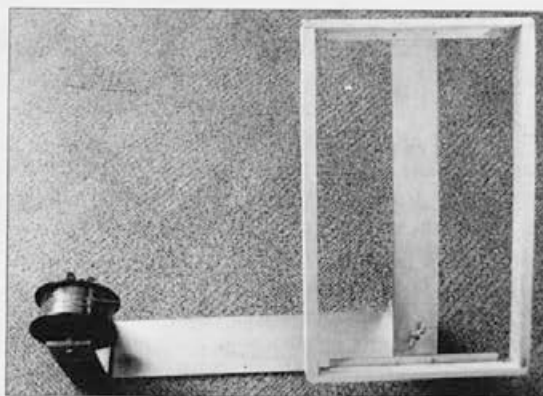
Veliko čebelarjev je omenjalo, da jim lepljeni satniki povzročajo težave pri vnovični uporabi. Težavam se izognemo, če take satnike po razkuževanju (še mokre) lepo zložimo v stolpec in jih obežimo. Satniki bodo prav tako ravni in stabilni, kot bi bili novi. Razkužimo samo dobre satnike, deformirane pa raje zavržimo, kajti delo s skrivljenim satom je zelo naporno. Če bi hoteli vse zložiti hitreje in panj zapreti, nam tak sat vzame zelo veliko časa. Če čas, ki ga porabimo za delo s takimi sati, seštejemo, dobimo kar lepo število, prav čas pa je tisto, kar primanjkuje vsem, razen res ljubiteljskim čebelarjem. Sam posnamem tudi vse robove na satnikih, ker je videz takega sata lepši, robovi pa se tudi pri vlečenju ali vstavljanju v panj ne zatikajo. To zahteva le nekaj potegov z ostrejšim brusnim papirjem, robove pa lahko obrusimo tudi z brusilko. Druga stvar je vrtanje. Ker obstaja več načinov vrtanja, bom opisal v praksi najpogostejše uporabljen način, to je 6-kratno vrtanje, pri katerem dobimo obliko, podobno črki W. Ta način uporabljam tudi sam, predvsem zaradi prevažanja, kajti sati so izpostavljeni precej večjim obremenitvam. To velja zlasti za mlado satje, ki mu dandanes pripisujejo vse večji pomen za uspešno čebelarjenje. Žice so (z izjemo prve z leve in desne) postavljene poševno, to pa dodatno preprečuje drsenje satnic navzdol. Zelo pomemben je tudi utor na eni od vzdolžnih letvic, čeprav se nekateri tega ne zavedajo in je zanje ta nepomemben.

Slika 2: Satnik, pripravljen za žičenje

Za žičenje uporabimo nerjavečo žico, ki je sicer nekoliko dražja, vendar je občutno boljše kakovosti, debelejša in se ne trga, tudi če jo zavozlamo. Uporaba te žice je zelo pomembna zlasti zaradi uporabe kislin, saj je obstojna, zato se nekoliko večja investicija gotovo splača. Preden se lotimo žičenja, zabijemo pred prvo in za zadnjo luknjico na vzdolžni letvici, ki ima utor, 12–14 mm dolge tenke žebličke. Pozneje se nam bo to obrestovalo pri vtiranju satnic. Sam uporabljam za žičenje posebno stojalo, sicer pa lahko to delamo tudi na mizi, tako da je ožja letvica obrnjena proti nam!

Začnemo pri žebličku in tudi končamo na nasprotnem koncu pri žebličku. Žico nekajkrat ovijemo okoli

Slika 3: Stojalo za žičenje domače izdelave

žeblička in ga pribijemo. Zdaj lahko žico sproti napnemo ali na nasprotnem koncu odščipnemo in to opravilo pustimo za pozneje. Če nam uspe zaposliti družinske člane, potem delo teče kot po tekočem traku. Pri meni se žičenja loti žena, napenjanje žice in vtiranje satnic pa je moje delo. Če žice ne napnemo dovolj, lahko to popravimo z napenjalnikom. Paziti pa moramo, da je ne napnemo preveč, ker se bo vzdolžna letvica na sredini upognila, s takim satom pa bodo pozneje težave. Z nekaj vaje bo vsak začetnik zadevo obvladal, najbolje pa je, če si zadevo praktično ogledamo pri kakem čebelarju. Ko so žice napete, satniki ne smejo počivati, saj bodo žice postale ohlapne. Satnice moramo vtreti najpozneje po 48 urah.

Vtiranje satnic zahteva nekaj več priprav, če to počnemo pozimi. Delo nam zelo olajša uporaba hladnovajenih satnic. Te za nekaj dni postavimo na višjo temperaturo, tj. 22 °C ali več, soba, v kateri bomo satnice vtirali, pa mora biti ogreta vsaj na 26 °C. To je pogoj, da se satnice pozneje v panju ne bodo zvijale. Tudi pri tem opravilu nam bo dobrodošla družinska pomoč, saj bo delo tako hitreje opravljeno. Za vtiranje lahko uporabimo električni zažičevalnik, ki ga dobimo v trgovinah s čebelarsko opremo. Tudi dovolj močan, doma izdelan usmernik je dober, najpreprosteje pa je, če uporabimo akumulator. Satnico spustimo v utor, vrezan na vzdolžni letvici, žeblički in s tem začetek in konec žice pa so obrnjeni proti nam, tako da je vse pri roki. **Nikoli** ne segrevajmo vseh šestih žic hkrati, ampak samo po dve, saj se s tem izognemo pregretju. Če je katera ohlapnejša, se ne bo utopila v satnico, druga pa jo bo že prežgala. Nerjaveča žica ima veliko večjo upornost, zato se greje počasneje, pocinkana žica pa hitreje. Zato moramo pri delu dobiti občutek, da ne uničimo satnic. Tako pripravljene satnice zložimo v posebej za to prirejeno omaro, bodisi v čebelnjaku bodisi kje v bližini.

VLADO AVGUŠTIN –
Bela krajina

ČEBELARJEVA OPRAVILA V NAKLADNIH PANJIH V FEBRUARJU

Pred nami sta že drugi del zime in mesec februar, ki je sicer zelo nepredvidljiv mesec. Lahko je zelo hladen in snežen ali tudi tople s prvimi spomladanskimi cvetjem. Temu primerno se vedejo čebele in z njimi tudi mi, čebelarji. Toplo opoldansko sonce kaj kmalu privabi čebele iz panjev. Če se čebele januarja niso spre-

letele in otrebile, to z gotovostjo lahko pričakujemo ta mesec. Čebele se na čistilni izlet odpravijo, ko se ob lepem vremenu temperatura zviša na več kot 8 °C. Prvi izlet je v našem koncu navadno približno v sredini februarja. Normalno se skoraj vse družine preletijo v enem dnevu. Tudi če katera družina zataji, to navadno ni nič hudega. V panje, iz katerih čebele ne izletavajo, pihnemo, in če slišimo, da samo tiho zašumijo, smo lahko prepričani, da je z družino vse v redu. Največkrat zamudijo dobre in močne družine, ki dobro prezimujejo in se jim pač ne mudi na čistilni izlet.

- Če v panju ni odziva niti na trkanje, je družina odmrla. Zaradi zanesljivosti družino pogledamo še od zgoraj, zapremo žrelo panja, družino pa pozneje, ob toplem vremenu, uničimo, še prej pa seveda ugotovimo vzrok propada družine.

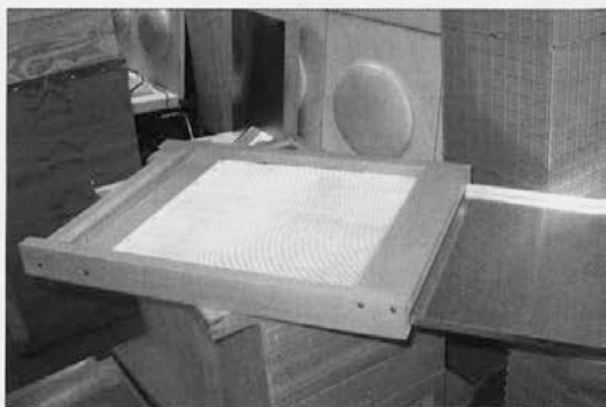
REVEŽ: Če je čebelja družina šibka, čebele stisnemo na čim manjši prostor in namesto krajnih sator v panj namestimo za to pripravljene lesene pregrade, ki preprečujejo ohladitev panja.

- Včasih iz posameznih panjev skoraj ni čebel. Če trepečejo s krili in žalostno lazijo okoli žrela, je to znak, da stradajo. Vzroka za lakoto sta lahko bodisi jesenski tihi rop bodisi kristalizacija medu oz. prevelika oddaljenost gnezda od hrane. Takšne družine so navadno slabiči in jim moramo pomagati. V tem primeru odpremo panj in na vsako stran gnezda, kolikor ga sploh še je, namestimo po enega ali dva medena sata iz zaloge ali pa čebelje gnezdo premaknemo v sredino poleg hrane. Sate z dodano hrano prej segrejemo na sobno temperaturo. Notranjima satoma naredimo v med nekaj zarez, da čebele takoj sprejmejo hrano. Čebele stisnemo na čim manjši prostor in namesto krajnih sator v panj namestimo za to pripravljene lesene pregrade, ki preprečujejo ohladitev panja. Tak poseg je kljub nizkim temperaturam koristen in nujen.
- Če na bradi opazimo čebele, ki poskakujejo, a ne morejo vzleteti, je to lahko prvi znak pršičavosti.
- Če čebele izletavajo tudi pri temperaturi manj kot 10 °C v senci, je razlog za to lahko neprimerna zimska hrana ali nepredelan sladkor. Takšne čebele imajo napete zadke, izločajo vodeno blato, ki je znak griže, tej se pa rada pridruži še nosemavost. Blato je zaradi prve in druge bolezni enako, tj. vodeno, vendar lahko pri nosehi v njem opazimo še zrnca neprebavljene cvetnega prahu.
- Če v okolici žrela opazimo le nekaj gostih in temnih izločkov, lahko posumimo, da je družina brezmatična. Ko se druge čebele po večini pomirijo in vrnejo v panj, čebele pred panjem brezmatične družine še vedno begajo. Takšno družino si obvezno označimo.

Če bomo ob izletnem dnevu pregledali brade panjev, bomo izvedeli veliko več, kot če bi nervozno in za čebele stresno brskali po panjih. Hiter pregled družin, in to samo sumljivih, bomo opravili, ko se bo temperatura povzpela na več kot 12 °C. Po dobri stari čebelarški praksi moramo biti čebelarji pri nizkih temperaturah previdni, da ne prehladimo čebelje zalege. To dejstvo so na glavo postavili ameriški čebelarji (Steve Taber, Bee Journal 1995/7) z vrsto poskusov. Sat z odkrito zalego, ovit v vlažno krpo, so čez noč postavili v hladilnik in ga po 24 urah vrnili nazaj v panj. Čebelja družina je vrnjeno zalego z redkimi izjemami odnegovala do končnega razvoja. Pri tem avtor opozarja da jajčec in ličink ne smemo izpostaviti temperaturi hladilnika, je nižja od ledišča, ker bi jih to ubilo. Torej, če so čebele lačne, če je čebelje gnezdo oddaljeno od hrane ali če moramo čebele zdraviti proti varozi, ne bo nič narobe, če bomo to interventno izvedli pri nizkih tempera-

ZAMENJAVA: Nakladni panji so postavljeni na lege, vendar morajo biti te vsaj za en panj daljše, tako da lahko zamenjamo podnice.

PODNICA: Na sodobnih podnicah so nameščene dodatne lovilne mreže, ki omogočajo stalen nadzor napadenosti z varoo.

turah, saj za takšno delo v nakladnem panju porabimo le 2–3 minute.

Nakladne panje navadno postavimo na lege, vendar morajo biti te vsaj za dolžino panja daljše. Poleg panja namestimo suho in čisto podnico iz skladišča ter nanjo namestimo panj s streho vred, a brez stare podnice. Ker zamenjamo samo podnico in s tem panje odpiramo od spodaj, gnezda ne ohladimo, saj je ta navadno v najtoplejših, to je v zgornjih nakladah, če čebele prezimujemo v dveh nakladah.

- Po drobirju na dnu stare podnice ugotovimo, koliko hrane so čebele porabile in kje je gnezdo.
- Po mrtvicah na dnu stare podnice ugotovimo, kako je družina prezimila. Če je pri žrelu veliko mrtvic, družino zelo verjetno pesti lakota. Mrtva trotovska zalega kaže na trotovsost matice. Med mrtvicami lahko najdemo tudi mrtvo matico.
- Kristali medu na dnu stare podnice nas opozarjajo, da družina trpi žejo.
- Drobir, zamazan z iztrebki čebel, je znak, da v panju gospodari griza.

Staro podnico očistimo, posušimo in ožgemo z brenerjem, šele potem jo lahko uporabimo pri drugem panju. Pri zamenjavi podnic moramo dvigniti vsak panj. Izkušen čebelar že po teži ugotovi, ali imajo družine dovolj hrane.

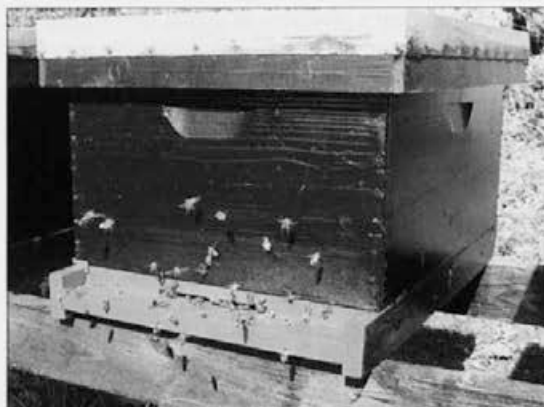
Če uporabljamo klasične ameriške podnice, morajo biti vsaj pri četrtini podnic vstavljeni podnični vložki, na katerih preverjamo odpadle varoe. Še bolj pa je, če na podnici namestimo dodatne lovilne mreže, ki omogočajo preverjanje napadenosti z varoo. Štetje nam pove, koliko varoj je od jesenskega zdravljenja odpadlo po naravni poti. Če smo bili jeseni uspešni, varoj sploh ni ali jih je le manjše

število. Če pa smo zamudili zimsko zatiranje, je zdaj zadnji čas, da ukrepamo. Ob koncu zime in na začetku pomladi, ko čebele v gnezdo še ne začnejo prinašati velikih količin svežega cvetnega prahu in nektarja, so skoraj vse varoe v družini na čebelah.

Priporočam, da varoo zatirate po navodilih lani sprejete Doktrine o sonaravnem zatiranju varoe in po drugih navodilih veterinarjev. Najpomembnejše vodilo pri tem naj vam bo: »Zdrave čebele, zdrav čebelar in za porabnika neoporečen med«. Doseči vse troje je zahtevna naloga.

S prvim izletom se v čebeljih družinah pojavijo prve večje spremembe. V panju se začne porajati novo življenje. Matica začne v sredino zimskega gnezda zalegati nekaj več jajčec. Za razvoj prvega zaroda je potrebna višja temperatura. Ta se zdaj v gnezdu zviša od najvišje zimske 22 °C na približno 34 °C. Z višjo temperaturo pa je povezana tudi večja poraba hrane. Mesečna poraba hrane se februarja poveča do 1,5 kg, še januarja pa je bila le do 0,9 kg. Zalega potrebuje za razvoj tudi vodo, ki jo čebele sprva dobijo na odkritem medu, po čistilnem izletu pa jo prinesejo tudi od zunaj.

Med prva dela, ki jih čebelar opravi v tem mesecu, sodi poleg pregleda čebeljih družin, čiščenja in dezinfekcije podnic tudi postavitve napajalnika za vodo za čebele. Če ob čebelnjaku oz. stojšču ne postavimo napajalnika ali s postavitvijo le-tega zamudimo, so čebele prisiljene iskati vodo v mlakah, gnojiščih in kanalih. S tem v panj prinašajo nehijsensko vodo, onesnaženo z mikroorganizmi, ki so nevarni za zdravje čebelje družine. Da se voda ne pokvari, ji dodamo še morsko sol, in sicer 1 g na 10 l vode. Pri tem moramo biti previdni, kajti večje koncentracije soli v vodi krajšajo življenjsko dobo čebel. Največje količine vode čebele potrebujejo prav v obdobju spomladanskega razvoja, saj se količina zalege zelo hitro povečuje, hkrati pa se hitro

PRVI IZLET: Po prvem izletu se v čebeljib družinah pojavijo prve večje spremembe.

manjšajo rezervne količine hrane. Napajalnik je tudi odličen kazalec stanja paše. Če na napajalniku ni čebel ali jih je zelo malo, je to znamenje dobre paše.

Za prvo zalego potrebujejo čebele najprej cvetni prah iz jesenske zaloge, proti koncu meseca pa na zgodnjem cvetju že dobijo novega. Ta mesec začnejo že cveteti leska, teloh in drugo spomladansko cvetje. Ob toplejših dnevih jih čebele pridno obletavajo in v panje prinašajo potreben cvetni prah. To je zanesljivo znamenje, da je v panjih že zalega in da čebelja družina ni brezmatična. Če katera od družin nima matice, taki družini dodamo prašilček z mlado matico oz. jo združimo s sosednjim panjem. Čebele v tem času tudi rade sprejmejo dodano matico, vendar moramo to dodati v maticnici. Za čebele in tudi za rastline pa je veliko boljše, če je februar hladen. Ugodno je, če se topli dnevi pojavijo pozneje, saj čebele tako bolje izrabijo zgodnjo pašo.

Čeprav nepisano pravilo pravi, da po prvem množičnem čistilnem izletu v panje lahko dodamo sladkorno pogačo, vam to odsvetujem, kajti kadar se zaradi dražilnega krmljenja prezgodaj izleže preveč zalege, nastane škoda ob vdoru mrzlega zraka in ob morebitnem slabem vremenu. Čebelja gruča se stisne in ne ogreva več zunanjih zaleženih satov. Ta zalega se prehladi in odmre. S tem naložimo čebelam zelo veliko dela in moč družine se hitro zmanjša. Tudi nizke temperature čebel ne zadržijo v panju, saj kljub temu izletavajo po vodo in obnožino, zaradi nizkih temperatur pa otrpnejo. Takšnih prodorov mrzlega zraka in slabega vremena smo pri nas vajeni še maja, zato moramo biti zelo previdni, če se odločimo za dražilno krmljenje družin. Po navadi februarja in marca še lahko pritisne hud mraz z veliko snega, pomlad se zavleče in kaj se lahko zgodi s prezgodaj razvitimi čebelami, si lahko samo mislite. Boljše družine so tiste, ki se razvijejo nekoliko poz-

NAPAJALNIK: Napajalnik je odličen kazalec pašnih razmer.

neje, a je njihov razvoj silovit, tako da nadomestijo vse zamujeno. Ker nakladni panji niso položeni eden ob drugega kot AŽ-panji in imajo zaradi tega slabšo toplotno izolacijo, moramo biti pri terminu dražilnega krmljenja zelo previdni. Kaj več o dražilnem krmljenju pa prihodnjič.

Številni čebelarji pozimi razmišljajo o izdelavi in izboljšanju svojih panjev. Med temi je tudi moj tast Martin Adlešič, ki skoraj vsako leto preseneti z kakšno izboljšavo nakladnega panja. Sam čebelarim z njegovimi panji tretje različ-

ZIMA: Navadno februarja še lahko pritisne hud mraz z veliko snega, pomlad se zavleče.

APIMONDIA: Obiskovalci lanske Apimondie z g. Ulzem na čelu si ogledujejo tastove inovacije.

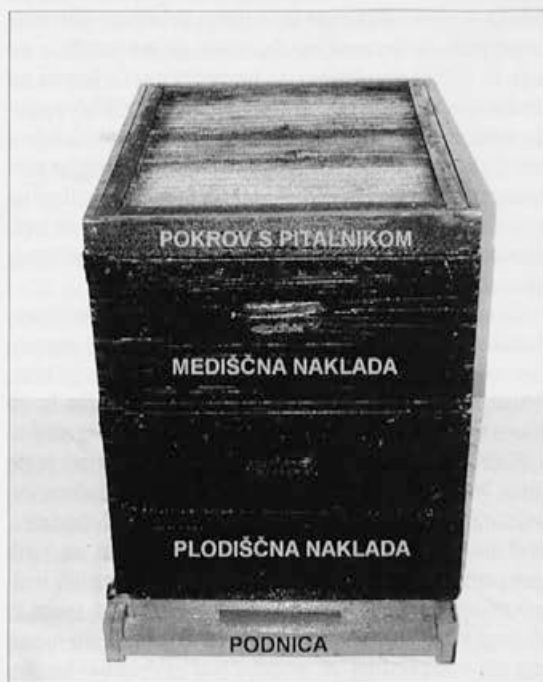
ce, katerih temelj je Langstrothova mera satnika 448 mm x 232 mm. Panji so narejeni iz 1 cm debelega smrekovega lesa, notranjost pa je zaradi boljše toplotne prevodnosti izolirana z 1 cm debelim stiroporom, premazanim z zaščitnim slojem barve, zato da ga čebele ne grizejo. Mere plodiščne naklade so: višina 24 cm, širina 38 cm, dolžina 50 cm. Zaradi takšne izdelave je naklada zelo lahka, saj tehtja prazna samo 1,5 kg oz. 6 kg z 9-imi praznimi sati. Tasti sicer čebelarji z nakladnimi panji četrte različice, ki so še lažji, toplotno bolj izolirani in še sodobnejši kot moji. Ti panji so bili v okviru lanske Apimondie predstavljeni tudi gostom iz tujine, ki so se odločili za obisk pri belokranjskih čebelarjih.

Pri Adlešičevem nakladnem panju tretje različice je mediščna naklada nižja od plodiščne. V višino meri 165 mm, preostale mere pa so enake kot pri plodiščni nakladi. Govorimo o tako imenovani dvetretinjski nakladi. Izdelava naklade je enaka kot pri plodiščni nakladi, prav tako pa so sorazmerno manjši tudi satniki, saj v višino merijo le 160 mm. Zaradi manjše mere je mediščna naklada še lažja, tako da prazna tehtja 1 kg oz. 4 kg s praznimi sati. Takšne naklade so primerne zlasti za starejše ljudi, ker so polne medu lažje kot velike naklade; najprimernejše so za pridobivanje medu v satju in sortnih vrst medu. Mediščne naklade preprosto polagamo glede na moč družine, pašo, letni čas na drugo plodiščno naklado in potem še naprej eno na drugo. Da se naklade ne zamaknejo, so na vogalih pritrjeni kotniki. Med plodiščne in mediščne naklade po potrebi vstavimo tudi matično rešetko. Zgodaj spomladi lahko mediščne naklade uporabimo tudi kot plodiščne. Ta

ko sestavljen panj s plodiščno in dvema mediščnima nakladama s praznimi sati in preostalimi deli tehta največ 18 kg. Če delamo s takšnimi lahkimi panji, nam ni treba celo leto nabirati kondicije v centrih za fitnes niti zaradi bolečin v križu odpotovati v toplece.

Najpomembnejša stvar pri nakladnih panjih je prav velikost satnika, saj meri 448 mm x 232 mm. To je širok in nizek satnik, prav toliko nizek, da čebele na njem ne morejo narediti venca medu. Takšni sati oz. plodiščna naklada ni toliko velika, da bi čebele zadovoljile svoje biološke potrebe po shranjevanju presežka medu v plodišču nad zalego. Langstrothov satnik je prenizek, da bi v njegovi višini nastal krog zalege, cvetnega prahu in medu. Zalega se razširi in zavzame ves prostor vse do zgornjega okvirja, čebele pa so prisiljene odlagati med v mediščno naklado. Čebelja družina se tako razširi na dva dela in nima potrebe po rojenju. Če se medišče napolni, panju dodamo drugo mediščno naklado, ki jo postavimo nad plodišče in pod prvo medišče, napolnjeno z medom. Samo če je plodišče strogo ločeno od medišča oz. zalega od medu, imamo pravi nakladni panj, s katerim lahko upravljamo zelo različno.

Mesec februar je zadnji mesec, v katerem je treba prekuhati voščine in staro satovje in iz voska narediti satnice. Če to delo opravljamo sami, namočimo voščine za tri dni

OPIS PANJA: Pri nakladnem panju polagamo mediščne naklade eno na drugo in tako brez omejitev širimo prostornino panja.

v deževnico, da se posteljice žerk dobro namočijo. Na ta način bomo pridobili več kakovostnega voska, saj ga posteljice ne morejo več vsrkati.

Čebelarstva opravila, navedena že za januar, nadaljujejo tudi februarja. V tem obdobju čebelarji nimamo veliko dela okoli čebelnjaka, ga je pa veliko v shrambi za

opremo in pribor. Treba je očistiti in popraviti naklade ter pripraviti satnice. Poglavitno orodje pri čiščenju je čebelarški nož, s katerim odstranjujemo vosek in propolis. Le z dobro očiščenimi satniki in nakladami bomo dobro pripravljeni dočakali hiter spomladanski razvoj čebeljih družin.

Bolezni čebel

ZAKAJ NE SMEMO OMALOVAŽEVATI IMIDAKLOPRIDA/GAUCHO IN FIPRONILA/RÉGENT TS?

**Izkušnje francoskih čebelarjev in znanstvenikov ter njihova
prizadevaja za prepoved nevarnih sistemskih insekticidov**

Poleti 1994, ko so francoski čebelarji opazili, da so čebelje družine med pašo na sončnici propadale in po stiku s to kulturo kazale znake intoksikacije, so začeli na to opozarjati ministrstvo za kmetijstvo, odgovorno za registracijo fitosanitarnih sredstev. Od oktobra 1997 naprej pa so pri ministrstvu posredovali tudi številni znanstveniki in strokovnjaki.

Tako so M. M. L. Le Penec, J. Glavany, H. Patriat in H. Gaymard od ministrstva zahtevali, naj preveri, ali je dovoljena uporaba Bayerjeve aktivne insekticidne substance imidakloprid, še posebej sredstva s trgovsko znamko Gaucho, ki ga uporabljajo za zaščito semen in ki je razlog za propad čebeljih družin.

Minister Gaymard je v odloku z dne 21. januarja 2003 začasno sprejel naslednja sklepa:

1. Še naprej je prepovedana uporaba Gaucha pri sončnicah, veljavna od januarja 1999.

2. Pri drugih vrstah kultur je uporaba imidakloprida dovoljena; to zlasti velja za uporabo Gaucha pri koruzi.

Tak odlok je minister Gaymard sprejel na podlagi mnenja odbora za registracijo fitosanitarnih sredstev, ta pa je takšno mnenje sprejel na podlagi strokovnega mnenja odbora za ugotavljanje toksičnosti sredstev za zatiranje zajedavcev.

Odbor za ugotavljanje toksičnosti

Od prvega mnenja tega odbora, sprejetega decembra 1997, se je zelo povečalo poznavanje vplivov imidakloprida na okolje in na rastlino, ki je zaščiten s tem sredstvom, pa tudi toksično delovanje te učinkovine na čebele (ogroženost čebel).

V svojem petem mnenju, objavljenem 18. decembra 2002, o vplivih uporabe imidakloprida na čebele, ki nabirajo cvetni prah koruze, zaščitene z Gauchem, so strokovnjaki končno prvič ugotovili »opazno nevarnost za vedenje čebel v določenih pogojih ocenjevanja izpostavljenosti«.

Na 22 straneh tega mnenja so si strokovnjaki odbora za ugo-

tavljanje toksičnosti pravzaprav prizadevali, da bi »signifikantno škodljivost« omejili na »določene specifične pogoje«.

Poleg tega, da bi pregledali približno sto poročil, bi zadostovalo, če bi:

– preučili eno samo raziskavo (prof. W. Kirchner /Konstanz, AL.), katere ugotovitve ob izdaji mnenja sicer še niso bile potrjene, to pa se je zgodilo pozneje;

– na podlagi podatkov o škodljivosti cvetnega prahu koruze, katere seme je bilo namočeno v imidakloprid, natančneje definirali nekatere dejavnike negotovosti za čebele.

Potrebovali so kar pet let znanstvenih preučevanj, da so izrazili – seveda le bežno – to, kar so čebelarji vedeli že ves ta čas!!

Odbor za registracijo fitosanitarnih sredstev

Odbor za registracijo fitosanitarnih sredstev je moral za oblikovanje svojega mnenja o uporabi Gaucha za zaščito semen pretehtati dvojce: po eni strani domnevne koristi, ki naj bi jih imelo kmetijstvo, če bi kmetje pri gojenju koruze uporabljali Gaucho, po drugi pa škodo, ki bi jo to sredstvo povzročilo pri čebelah, če bi bila njegova uporaba dovoljena.

V zvezi s tem je odbor sprejel sklep, da »je uporaba Gaucha pri koruzi dovoljena«, in sicer zato, »ker je škoda omejena le na specifične situacije, ker je sredstvo za kmetijstvo zelo pomembno in ker so nadomestna sredstva manj sprejemljiva ali jih ni več na tržišču«.

Pridelovalcev, ki bi trdili, da je Gaucho nujno potreben za gojenje koruze, ni bilo veliko. Kmetijska zbornica Sarthe je ugotovila, da se je Gaucho samo v enem od skupaj 52 primerov izkazal za boljše sredstvo, težko pa bi našli strokovnjaka, ki bi trdil, da je s stališča varstva okolja primernejši od nadomestnih sredstev (glej nadaljevanje).

Vse to nam kaže, da so pravi razlogi za podaljšanje dovoljenja za uporabo Gaucha pri koruzi povsem drugačni. To so:

Tehnični vidik: Zaradi odpornosti nekaterih škodljivih organizmov na starejše vrste insekticidov/aficidov ne bi smeli ovirati uveljavitve imidakloprida, prvega predstavnika nove generacije neonikotinoidov, in ustaviti razvoja novih.

Ekonomski vidik: Prepoved prodaje imidakloprida bi družbi Bayer povzročila podobno škodo, kot jo je povzročil umik zdravila proti holesterolu Stator/Cholstat. Pri tem bi bili prizadeti tudi drugi proizvajalci, ki že več kot desetletje vlagajo v raziskave in razvoj neonikotinoidov.

Dejstvo je, da želi ministrstvo za kmetijstvo zadržati pristojnosti na področju presojanja, registracije in poslovanja s fitosanitarnimi sredstvi. Namesto da bi, kot se spodobi, priznalo svojo zmoto glede ocene Gaucha oz. imidakloprida in analiziralo vzroke zanjo, se je, žal, odločilo ignorirati posledice svojega skrajno nestrokovnega delovanja in se celo sprenevedati, češ da je vzrok zastrupitve čebeljih družin treba iskati v dvomljivih ali nelegalnih postopkih tako distributerjev kot uporabnikov teh fitosanitarnih sredstev. Kakšna neodgovornost!

Registracija Gaucha oz. imidakloprida je napaka, ki je postala očitna pri čebelah, vendar se bodo njene posledice pokazale tudi na drugih področjih.

Poleg toksikoloških raziskav o vplivih fitosanitarnih sredstev na zdravje ljudi (tako pri neposrednem uživanju kot pri uporabi) in na zdravje živali, ki jih opravljajo tako za nacionalno kot evropsko registracijo teh sredstev, čedalje pogosteje raziskujejo tudi njihov vpliv na nečilne žive organizme (toksikološka ocena vplivov na ekosisteme) in na različne dele okolja (okoljska ocena).

Ocena toksičnosti za okolje (predvsem raziskava škodljivosti za čebele)

Ko so leta 1994 začeli prodajati prva semena, zaščitena z Gauchem, sta tako Bayer kot ministrstvo priznavala, da je imidaklopid eden izmed najbolj strupenih insekticidov za čebele (z visoko toksičnostjo ob zaužitju: LD₅₀ = 3,7 nanogramov na čebelo). Ker pač ni razloga, da temu ne bi verjeli, je Bayer trdil, da se imidaklopid, uporabljen za zaščito semen, kljub močnemu sistemskemu delovanju 75 do 90 dni po setvi ne more pojaviti v cvetu. Na podlagi tega so torej sklepali, da izpostavljenost čebele temu močnemu strupu preprosto ni mogoča! Nekaj let pozneje (v tem obdobju so za raziskave porabili 3 milijone evrov oz. 50 odstotkov evropskih sredstev za pomoč čebelarstvu) je slika dramatično drugačna:

Bayer je še leta 1997 trdil, da imidaklopid v koncentracijah, manjših od 5.000 ppb (delcev na milijardo), ne škoduje čebelah. Kljub temu pa se je leta 2001 izkazalo, da je za čebele škodljiva že koncentracija 0,1 ppb (kronična kontaminacija).

Po mnenju strokovnjakov Bayerja naj se imidaklopid nikakor ne bi pojavljal v cvetu sončnice (Gauch). Decembra 2000 pa je odbor za ugotavljanje toksičnosti potrdil, da je v cvetnem prahu sončnic 3 ppb imidakloprida, v nektarju pa 2 ppb, to pa je že toksikološko signifikantna raven.

Po mnenju Bayerjevih strokovnjakov naj ne bi bilo možnosti, da bi ostanki imidakloprida od prejšnjih setev z Gauchem zaščitene semena prešli v rastlino, katere semena niso bila obdelana s tem sredstvom. Kljub temu se je izkazalo, da sta cvetni prah in nektar sončnic, katerih semena niso bila zaščitena z Gauchem, zastrupljena do toksikološko signifikantne ravni, če so bila posejana na njivo, na kateri so pri prejšnji setvi uporabili zaščitena

semena. Očitno čebele niso edina nečilna vrsta, za katero je imidaklopid strupen.

Številni avtorji po svetu potrjujejo škodljivost imidakloprida – celo pri uporabi v skladu z AMM – za druge koristne insekte (ki uničujejo škodljivce ali so pomembni za opravljanje rastlin) in za drugo nečilno živalstvo, ki je za nekatere ekosisteme odločilnega pomena (deževniki v zemlji, nekateri sladkovodni mehkužci). Že če ptica (npr. vrabec) zaužije eno samo z Gauchem zaščiteno seme (npr. pesino ali repino), utegne to povzročiti njeno smrt.

Ocena okolja:

VODA: Na območju gojenja monokultur lahko onesnaženost podtalnice preseže mejno vrednost 0,1 ppb, kakršna je dovoljena za fitosanitarna sredstva. Raziskava, ki sta jo Bayer in EPA izvedla v ZDA, je pokazala, da so na območju Long Islanda (New York) pet let zapored izmerili povprečje 1,9 ppb (evropska omejitev je 0,1 ppb). Imidaklopid je zelo obstojen, če ni izpostavljen ultravijoličnemu sevanju (na primer v podtalnici). V površinskih vodah v Kanadi so izmerili od 0,1 do 4,4 ppb onesnaženosti s tem sredstvom. Ni treba posebej omenjati, da je voda pitna šele, če vsebuje manj kot 2 ppb posamezne substance, a tudi to samo, če s čiščenjem vode zmanjšamo koncentracijo le-te (in koncentracije njenih razgradnih produktov) na mejno raven 0,1 ppb. Toksični učinki včasih prizadenejo tudi organizme v vodi, ki vsebuje imidaklopid.

TLA: Obstojnost imidakloprida v tleh je tolikšna, da po treh setvah razkuženih semen zapored ostanki te snovi povprečno ustrezajo količini sredstva, ki pride v zemljo po eni setvi takšnih semen. Ta ugotovitev ni presenetljiva, saj je znano, da je razpolovna doba imidakloprida daleč večja (včasih več kot eno leto!) od evropske mejne vrednosti 90 dni!

Toksikološka ocena: zdravje ljudi in živali

Ker pri človeku ni mogoče testirati toksičnosti fitosanitarnih sredstev, standardno testiranje opravljajo pri nekaterih sesalcih, pri katerih je mogoče ugotavljati različne načine intoksikacije in toksične učinke. Rezultati preizkusov po korekciji z varnostnimi dejavniki omogočajo določitev dovoljene dnevne doze (DDD) za človeka. Tako je DDD imidakloprida za človeka 0,057 mg na kg telesne teže!

Toksikologija razgradnih produktov imidakloprida ni znana, vendar so določeni metaboliti toksikološko prav tako pomembni kot matična molekula.

Pred nedavnim je prof. Narbonne, strokovnjak za toksikologijo pri AFSSA in specialist za dioksine, načel vprašanje kumulativnega delovanja dioksinov, nikotina in imidakloprida, to je substanc z enakim mehanizmom delovanja na živčevje. Prof. Narbonne se zavzema za to, da bi preučili nevarnost imidakloprida za človeka, predvsem v povezavi z nikotinom in dioksini. Nedavno so namreč odkrili, da bi lahko delovale toksično že zelo nizke doze dioksinov, precej nižje od tistih, ki so jih imeli za toksične doslej, če bi se povezale s podenotami klasičnih nikotinskih receptorjev.

Začasni sklepi v zvezi z imidaklopidom

To, da francosko ministrstvo za kmetijstvo izraža pripravljenost za poostreitev zahtev pri registraciji fitosanitarnih sredstev, da bi

tako varovali okolje in ohranili biološko raznovrstnost, je za nas kot čebelarje in državljane sicer pozitivno, vendar ugotavljamo, da ministrstvo:

- zadevo zavlačuje že od leta 1997; ker varuje zelo pomembne ekonomske interese, ostaja kljub alarmantnim poročilom, ki potrjujejo veliko toksičnost in škodljivost imidakloprida za okolje, ravnodušno in se požižga na katastrofalne posledice svojih neopravičljivih odločitev;

- ne nameni nikakršne pozornosti sicer tako dragocenim pričevanjem o resničnem stanju, ugotovitvam s terena in poročilom o različnih drugih dognanjih, na podlagi katerih naj bi uskladili teorijo in na terenu ugotovljeno prakso;

- si drzne trditi, da je imidakloprid »sprejemljiv za okolje«, če ga uporabljamo v dovolj majhnem odmerku na hektar zemljišča, čeprav v resnici sploh ne gre za količino odmerka, če vemo, da razgrajevanje njegove molekule zastuplja vodo in tla.

Pri vsem tem je očitno, da so ekološke izjave ministrstva del vnaprejšnjega načrta, vendar v tem primeru perverznejša, saj gre za prepričevanje javnosti o tako občutljivih zadevah, kot so fitosanitarna sredstva!

Kljub temu da je Gaucho predstavljen kot idealna substanca v vseh pogledih, je treba zaradi nesprejemljive nestabilnosti in toksičnosti na imidakloprid gledati kot na skrb zbujajoče nazadovanje v čas obstojnih in zelo toksičnih organokloridov in organofosforidov insekticidov.

Imidakloprid se je zaradi svojega posebnega nevrotoksičnega delovanja, predvsem pa zaradi izjemno agresivne prodajne strategije, razširil kot vsestranski insekticid: pri monokulturah, v sadjarstvu, pri pridelovanju tobaka, v hmeljarstvu in na področju hortikulture, v veterini in za uničevanje termitov. Pojavlja se že vsepovsod, v različnih delih okolja, in glede na svojo obstojnost tudi v povezavi s prehrano, saj:

- so onesnažene tudi kulture, ki niso razkužene z imidaklopridom, zadostuje že to, da so rastle v tleh, v katerih so rastle s tem sredstvom zaščitene rastline;

- se prenaša v hrano za živali ter tako prehaja v mesne in/ali mlečne izdelke. V kakem živilu doslej ni bil ugotovljen še noben klasični pesticid, nasprotno pa je bil imidakloprid v hrani za živali ugotovljen v dozah 130 ppb +/- 70 ppb! Če se bo potrdilo, da je vsebnost imidakloprida v rastlinski hrani za živali tako visoka, bo treba začeti preverjati njegove ostanke najprej v mleku krav, ki jih hranijo s silažno koruzo, zaščiteno z Gauchem, in v gosji jetrni pašeti, saj s tako koruzo pitajo gosi (poleg tega, da so jetra organ, v katerem se zbirajo in odvajajo strupi!), potem pa še v vseh vrstah mesa.

Registracija Gaucha (imidakloprida) napaka, ki naj bi prikrila še drugo? Registracija Régenta (fipronil) negotova

Prepoved uporabe Gaucha pri sončnici ni odpravila problemov čebelarjev, povezanih s pridelkom medu na območjih monokultur. V nekaterih regijah je bilo v letih 1999 in 2000 opaziti manjše izboljšanje.

Milo rečeno, ugotavljamo, da:

- zmanjševanje populacije čebeljih družin v začetku medenja ni več tako veliko kot pred letom 1999, vendar je pridelek v pri-

merjavi v obdobjem, ko še ni bilo tega problema, dvakrat do trikrat manjši;

- so zimske izgube iz leta v leto večje;

- postaja vedenje čebel delavk med nabiranjem na cvetu sončnice čedalje bolj nenavadno.

Glede na to, da nepravilnosti niso opazili v vseh nasadih sončnic, se je zastavilo vprašanje o neškodljivosti zaščite semen s sredstvom s trgovsko znamko Régent. Vsi naši sogovorniki – Aventis, DGAL, tehniki – so tedaj soglasno odgovarjali, da fipronil za razliko od imidakloprida ne deluje »sistemsko« in da za čebele ne more biti škodljiv.

Vendar zdaj že lahko povemo, da:

- po ugotovitvah raziskave, ki jo je v obdobju medenja leta 2001/2002 na terenu opravila skupina iz Toulousea, ki preučuje vedenje čebel, povzroča zaščita sončničnih semen z Régentom vedenjske spremembe pri nabiranju medu, te pa se kažejo v znatno manjšem donosu s sončnice, katere seme je bilo zaščiteno, kot s tiste, katere seme ni bilo zaščiteno;

- ne samo to, da fipronil je sistemski insekticid in da potuje po vsej rastlini, ampak ima še endoterapevtske lastnosti: za uničevanje ličink koruznega hrošča v ZDA posipavajo Régent 4SC kar po brazdah na njivah!

Bomo po aferi Gaucho zdaj priča še aferi Régent?

Glede na to spet z obžalovanjem ugotavljamo, da kmetijsko ministrstvo ignorira čebelarstvo in zavaja državljane. Fipronil sicer ne sodi v družino neonicotinoidov in je slabo topen v vodi, vendar je izjemno obstojen, izjemno toksičen in neselektiven za insekte, razgrajuje se v številne metabolite, o katerih je znanega zelo malo ali nič, zato ne bi smel biti registriran, saj je neprimeren tako s toksikološkega kot z okoljskega vidika!

Toksikološko tveganje za človeka »ureja« predlog DJA: človek s telesno težo 75 kg lahko na dan zaužije največ 0,015 miligrama fipronila!

Glede na to, da znanstveni dokazi omogočajo uradno prepoved imidakloprida v vseh oblikah, pa zaradi pomanjkanja takih dokazov pri fipronilu lahko zahtevamo vsaj prepoved uporabe Régenta pri sončnici, pri čemer se lahko sklicujemo na predvidnostne ukrepe (glej dokument Usklajevanje francoskih čebelarjev z dne 22. oktober 2002: »Ocena fipronila v primerjavi z imidaklopridom«).

Februarja 2003 se je tisoč rejcev kokoši odločilo, da bodo od slej redili samo kokoši z oznako kakovosti, in to s hrano, za katero bo izdan certifikat, da ni onesnažena z Gauchem ali Régentom. S to odločitvijo želijo izkazati podporo vztrajnosti in pogumu čebelarjev, poleg tega pa »hočejo zdaj, ko so se seznanili z vplivi obdelave koruznih semen s tema insekticidoma, prevzeti tudi odgovornost«.

Sledijo jim tudi govedorejci z zaščitno znamko »Mainska domača govedina« in prašičereji z zaščitno znamko »Sarthska svinjina«.

Ta dokument naj bi bil vzpodbuda vsem dejavnikom, ki odločajo o uradnih zadevah v zvezi z živilskimi izdelki z blagovno znamko, da presojajo po zdravi pameti in zavrnejo »obstoje sistemse insekticide«.

VIR: **Apiservices** – www.apiservice.com

POROČILO O DELU OPAZOVALNO-NAPOVEDOVALNE SLUŽBE MEDENJA OB KONCU LETA 2003

Decembra se je precej ohladilo in čebelarji so odeli čebelje družine. Pri tem so številni ugotovili zelo slabo stanje čebeljih družin pred končnim zazimljenjem. V številnih čebelnjakih so čebelje družine v majhnih zimskih gruclah, zato lahko do pomladi pričakujem, da jih bo precej še odmrlo. Ves november in december so nas čebelarji, predstavniki čebelarških društev, veterinarji in prizadeti čebelarji obveščali o velikih izgubah čebeljih družin. Največ z območja Gorenjske od Domžal do Jesenic. Nekaj velikih čebelarjev prevoznikov je izgubilo vse čebelje družine, nekateri pa od 50 do 90 odstotkov čebeljih družin. Izgube so največje v čebelnjakih, namешčenih v bližini večjih kmetijskih površin. Na teh območjih je nujno, da visoko strokovna komisija ugotovi dejansko škodo, analizira vzroke, predvsem pa, da ugotovi in izloči vzroke morebitnega nepravilnega čebelarjenja in zatiranja varoe. Komisija mora skupaj s kmetijsko inšpekcijo komisijsko odvzeti vzorce in jih poslati domači ali tuji kvalificirani ustanovi v pregled in analizo. Med čebelarji in čebelarškimi strokovnjaki vladata velik preplah in negotovost, zato je treba strokovno ukrepati. Večletna opažanja kažejo, da v društvih in okoliših, kjer zatirajo varoo po navodilih veterinarske stroke časovno in postopkovno enotno, zaznavajo le do 5-odstotne padce čebeljih družin.

Zdravstvena komisija pri UO ČZS bi morala to zimo

in pomlad ob takšnih zdravstvenih težavah v našem čebelarstvu delovati kot »krizni štab«, sodelovati z drugimi komisijami in izkušenimi strokovnjaki. Po natančni analizi in strokovni presoji naj bi stroka izdelala predlog za spremembe pri oskrbi čebeljih družin, načinih čebelarjenja in načinih zdravljenja. Poleg tega naj bi pripravila še natančno navodilo o tem, kako prebroditi težave zaradi kemičnih sredstev, kot so »Gaucho« in podobna nevarna sredstva, gensko spremenjene rastline in problematika hrushvega ožiga. Ob poenotenju stroke o teh vprašanih bi morali sprejeti obvezujoče ukrepe. Žal je odnos prevelikega števila čebelarjev do stroke podcenjujoč. Kot da smo bili enotni samo ob graditvi domov in pripravi kongresa, zdaj, ko je to mimo, pa smo po stari praksi zapluli globoko v svoj čebelarški ego in na različne načine udrihamo eden po drugem. Takšni čebelarji, po večini zaverovani v svoje znanje in pravilnost svoje prakse, prav zaradi nepravilne oskrbe čebel, tehnoloških postopkov in nedoslednosti pri zdravljenju redno izgubljajo čebelje družine. Vsakoletno odmrtnje čebeljih družin nad razumno mejo je treba kar najbolj strokovno in v kolikor mogoče velikem obsegu odstraniti iz slovenskega čebelarstva. Na podlagi analize odmrtnje čebel v zadnjih mesecih in letih bo treba nekoliko spremeniti tudi vsebino tem v izobraževalnem procesu.

VLADO AVGUŠTIN,
dipl. inž. kem.

KAJ MORAMO VEDETI O OKSALNI KISLINI, ČE JO UPORABLJAMO ZA ZATIRANJE VAROE?

Najpomembnejša čebelarjeva naloga v zadnjih letih, ko se pri nas uveljavlja zakonodaja, prilagojena evropski, je pridelati neoporečne čebelje pridelke – med, cvetni prah, vosek, propolis idr. Pri tem nam največje težave povzročajo sicer majhne količine kemičnih sredstev za zatiranje varoe, ki ostajajo v njih in jih onesnažujejo.

Znano je, da lahko čebela sama pod določenimi pogoji obvladuje čebelje bolezni in škodljivce, izjema je le varoa. Za zatiranje varoe, ki je v zadnjih nekaj letih tudi največji problem v čebelarstvu, lahko čebelarji izbiramo med različnimi načini zdravljenja. Cilj vseh čebelarjev je uporabljati takšne metode in sredstva za zatiranje varoe, da bodo zagotavljali ne samo preživetje čebel in

varno delo čebelarja, ampak tudi neoporečne čebelje pridelke. Ena izmed takšnih metod je zatiranje varoe z organskimi kislinami, to je z mravljinčno, mlečno ali oksalno kislino.

O delovanju in uporabi teh kislin ter zatiranju varoe z njimi smo lahko prebrali že v prejšnjih številkah Slovenskega čebelarja. Veterinarji in čebelarji so postopke zatiranja varoe z organskimi kislinami že toliko izpopolnili, da so ob pravilni in previdni uporabi nenevarni. Še posebej praktične so te metode za zatiranje varoe v nakladnih panjih, s katerimi čebelarim tudi sam. Samo tehnologijo zdravljenja z organskimi kislinami sem opisal na svojih spletnih straneh <http://users.volja.net/augo56>.

Poudariti pa želim nekaj dejstev o organskih kislinah, o katerih doslej v Slovenskem čebelarju še nismo prebrali ničesar, še zlasti o oksalni kislini, ki jo čebelarji zelo slabo poznajo.

Oksalna kislina $\text{HOOC-COOH} \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ je dvobazna organska kislina v obliki brezbarvnih kristalov. Ime je dobila po latinskem imenu za zajčjo deteljico, ki vsebuje to kislino. V majhnih količinah jo najdemo v živalskem in človeškem urinu. V obliki soli je tudi v rastlinah. Še posebej veliko jo je v rabarbari, špinaci, peteršilju, drobnjaku. Oksalno kislino in njene soli (oksalate) uporabljajo kot belilo in kot sredstvo za odstranjevanje madežev ter za sintezo barvil. V domačem okolju jo najdemo v sredstvih za dezinfekcijo, belilih, tekočinah za čiščenje kovin in tekočinah za poliranje pohištva.

Kristali dihidrata oksalne kisline so zelo nevarni. Vsak dotik s kožo, vdihavanje ali vnos večjih količin kristalene prahu ali hlapov v organizem je lahko smrtno nevaren. Po podatkih iz strokovne literature količina 15–20 g povzroči smrt v uri ali dveh, po nekaterih drugih podatkih pa je smrtni odmerek že 5 g te kisline. Za primerjavo – smrtna je tudi tolikšna količina alkohola, pa ga v obliki žganja, vina ali piva sami uživamo. Kakor ste se verjetno že sami prepričali, ob normalni uporabi tega, razen rojenja v glavi, naslednje jutro ni nobenih večjih težav. Prav tako je strup tudi skoraj vsako zdravilo v prevelikih količinah. Če npr. pijemo velike količine vina, povzroča cirozo jeter, normalna količina pa je celo zdravilna.

Oksalno in vse druge organske kisline (mravljinčno, ocatno) uporabljajo zlasti za barvanje tekstila. Ker sem kot razvojni tehnolog nekaj let delal v barvarni tovarni Beti v Metliki, dobro poznam različne kemikalije. Tako lahko potrdim, da ob pravilni in previdni uporabi organskih kislin ni nobene možnosti za zastrupitev ali poškodbe. Kot primer naj navedem uporabo nevarnega vodikovega perkosida za beljenje las, oksalne kisline za čiščenje madežev iz blaga in ocatne kisline za umivanje rok. Vse to smo seveda delali brez zaščitnih rokavic in očal.

Oksalna kislina velja za zelo učinkovito in do čebel prijazno sredstvo za zatiranje varoe s škropljenjem ali kapanjem. Pri tem so stvari dokaj jasne in preproste, možnosti za vnos oksalne kisline v čebelarjevo telo so minimalne, zato jih veterinarska stroka tudi priporoča. Pri postopkih izparevanja oz. sublimacije pa med čebelarji obstajajo upravičeni pomisleki glede varnosti uporabe te kisline.

Sublimacija je prehod spojine iz trdnega stanja v plinasto in spet nazaj v trdno, brez vmesnega tekočega stanja. Slaba stran sublimacije je v tem, da se parni tlaki organskih spojin v številnih primerih skoraj ne razlikujejo, tako da po sublimaciji dobimo zmes, ki je lahko

bolj nevarna kot prva. Oksalna kislina, ki kristalizira z dvema molekulama vode, pri segrevanju na več kot 101 °C to vodo izgubi in nastanejo nevarni hlapi. Prav zaradi tega (in zaradi opozoril v nadaljevanju) niso zastopniki opozorila veterinarjev v eni od lanskih številk Slovenskega čebelarja o pravilni izbiri zaščitne maske pred hlapi oksalne kisline.

Če v panju izvajamo postopek sublimacije, po izvedenem postopku nastanejo na stenah panja, satnikih in satnicah kristali oksalne kisline. Problem nastane, če kristali ali hlapi oksalne kisline pridejo v naše telo, za to pa je v čebelarstvu velika možnost. Prva možnost obstaja že pri vdihavanju hlapov oksalne kisline, če nimamo zaščitne maske. Druga možnost je pri kakršnem koli delu s sati in panji, na katerih so kristali oksalne kisline. Če si po naključju okužimo odprto rano, npr. ob vrezu z nožem pri točenju satja, ima oksalna kislina prosto pot v organizem.

Zakaj okužba sploh nastane, je razvidno iz spodaj navedenih citatov. »Oksalna kislina v krvi veže kalcij, ki bi bil drugače vgrajen v kosti« (The world of carbon, Isaac Asimov). »Oksalna kislina povzroča zaradi vezave kalcija usedanje kalcijevega oksalata v ledvicah, preprečuje resorpcijo kalcija v prebavilih in se poleg tega ne presnavlja« (Katalog znanj, prof. dr. Franc Ločniškar). »Pri blažjih zastrupitvah oz. dolgotrajnejših vnosih nastane kalcijev oksalat, ki lahko zamaši cevke, ki vodijo iz ledvic. Takšni kamenčki – strokovno jih imenujemo tudi ledvični kamni, lahko povzročajo hude bolečine in včasih jih moramo odstraniti z operacijo« (The world of carbon, Isaac Asimov).

Dr. Mihaela Černe v članku Zdravje Slovencev v 3. ti-sočletju, objavljenem v reviji Naša žena, 1998/10, pravi: »Če jemo zelo velike količine surove špinace, se oksalna kislina iz špinace nalaga v ledvicah v obliki kamnov oksalatov, ki povzročajo ledvične napade, in jih moramo odstraniti. Špinaco vedno pripravljamo z mlekom, in sicer zato, da se škodljiva oksalna kislina veže s kalcijem iz mleka v kalcijev oksalat, ki se izloči iz organizma.« Pri zatiranju varoe s sublimacijsko metodo pa čebelarji uporabljamo veliko večjo količino oksalne kisline, kot je v špinaci, zato je vsak komentar odveč.

Pri obravnavanem postopku zatiranja varoe vsekakor ni mogoče doseči koncentracije hlapov oksalne kisline 10–20 gr/m³, ki je za človeka smrtno nevarna. Tedaj se v telesu pojavi hipokalcemija, tj. znižanje koncentracije kalcija v krvi. »Klinični znaki zastrupitve so: trepetanje telesa, trzanje mišic, nizek tlak, šibek puls. Najboljša pomoč pri takšni zastrupitvi je pitje velikih količin vode ali mleka ter kolikor mogoče hitra zdravniška pomoč« (Emergency Medicine Boston).

Še dopustna mejna vrednost kratkotrajne izpostavlje-

nosti (STEL), pri kateri naj ne bi bilo škode za zdravje, naj bi bila 2 mg/m³. Strokovnjaki še vedno niso oblikovali skupnega mnenja, kolikšna je ta vrednost pri zatiranju z metodo sublimacije. Zaradi tega je pri uporabi te metode obvezna uporaba predpisane zaščitne maske in rokavic. S tem preprečimo vsakršno možnost prehoda hlapov ali kristalov oksalne kisline v organizem.

Skratka, pri delu s kislinami moramo biti zelo previdni in seznanjeni s tem, kje nas lahko čaka nevarnost. Obvezno moramo imeti vso zaščitno opremo ter emba-

lažo, v kateri shranjujemo kemikalije in ki mora biti točno označena. **Obvezno jo moramo skladiščiti na nedostopnih krajih, pod ključem in daleč od otrok.** Pri delu s kislinami moramo biti tudi zelo natančni, zato pri tem odpade stara čebelarška metoda: »Dajmo malo več, da bo bolj zaleгло.«

Kljub vsemu temu je uporaba organskih kislin za zatiranje varoe veliko bolj varna za čebele in tudi za čebelarja kot zatiranje oz. »strupljenje« s hemovarjem ali perizinom, zato jo seveda priporočam.

Posvetovanje čebelarjev

DR. JANEZ POKLUKAR

ZDRUŽENJE COPA/COGECA IN UKREPI NA PODROČJU ČEBELARSTVA V EVROPSKI UNIJI V LETU 2004

Uvod

COPA je organizacija evropskih kmetijskih podjetij in večjih samostojnih kmetij, COGECA pa je združenje kmetijskih zadrug. Združena COPA/COGECA ima velik vpliv na kmetijsko politiko Evropske unije, saj lahko neposredno vpliva na odločitve Evropske komisije. Kmetijsko-gozdarska zbornica Slovenije ima v združenju status pridružene članice, prek svojega predstavnika, mag. Borisa Grabrijana pa že pomembno vpliva na nekatere odločitve združenja. Ena od odločitev je bila tudi odločitev o vključitvi predstavnika iz naše države v delo delovne skupine za med pri združenju COPA/COGECA in s tem tudi v delo Stalne delovne skupine za čebelarstvo pri Evropski komisiji. Tako sem podpisani 11. januarja 2004 prvič sodeloval pri delu omenjene komisije za čebelarstvo. Priznam, izkušnja je bila zanimiva in zelo poučna. Slovenci smo si pridobili edinstveno možnost, da sodelujemo v središču odločanja, tj. neposredno pri Evropski komisiji, glede političnih odločitev na področju čebelarstva.

Zapisnik delovnega sestanka, 11. 1. 2004

Delovna skupina za med pri združenju COPA/COGECA se je 11. januarja v Bruslju zbrala na pripravljalnem sestanku pred popoldanskim zasedanjem Stalne delovne skupine za čebelarstvo pri Evropski komisiji. Na sestanku smo bili povabljeni tudi trije predstavniki deseterice držav pristopnic iz Češke, Madžarske in Slovenije.

Vodja delovne skupine Španec Izquredo Garcia je v sodelovanju z drugimi udeleženci pripravil vsa potrebna izhodišča za obsežen dnevni red popoldanskega sestanka.

Popoldanski sestanek Stalne delovne skupine za čebelarstvo pri Evropski komisiji je ob 14.30 odprl predsednik delovnega telesa Gari Valonen iz Finske.

Po pozdravnem predsednikovem nagovoru je delovna skupina sprejela naslednji dnevni red:

1. Tržne razmere na področju medu v EU.
2. Poročilo o izvajanju uredbe Sveta Evrope 1221/97.
3. Izmenjava mnenj o resoluciji Evropskega parlamenta (2003-430) o težavah v čebelarstvu.
4. Izmenjava mnenj o uresničevanju direktive 110/2001 o medu.
5. Informacija o novih problemih na področju zdravlja čebel.
6. Informacija o načinu prihodnjega priznavanja zdravil na področju veterinarske medicine.
7. Informacija o označevanju živil iz genetsko spremenjenih rastlin.
8. Povzetek poročila o simpoziju o čebelji varozi (Bruselj, september 2003).
9. Razno

1. Predstavniki Komisije Juan Alvarez de la Puente je v uvodnem nagovoru opisal zdajšnje razmere na področju trgovine z medom. Uvoz medu v EU se je od leta 1998

ustalil pri 150.000–160.000 tonah. V zadnjih petih letih se je občutno povečal uvoz medu iz Argentine, zelo pa se je zmanjšal uvoz iz Kitajske. To je po večini posledica neustrezne kakovosti in celo ponarejanja medu. Zanimivo je tudi, da se je cena uvoženega medu v zadnjih letih z 1,11 evra v letu 1999 zvišala na 1,73 evra v letu 2002. Najbolj se je zvišala cena medu iz Madžarske, Avstralije in Kanade. Zanimiv je podatek, da so si države EU leta 2002 izmenjale 47.000 ton medu in da se obseg te trgovine v zadnjih letih zelo povečuje. Kot je videti, prosti evropski trg deluje zelo pozitivno in stimulatивно na prihodnji obseg mednarodne trgovine znotraj EU. Mednarodna cena medu znotraj EU se je od leta 1999 od tedanjih 1,64 evra zvišala na 2,47 evra v letu 2002, izvozna cena iz EU pa je že dosegla 3,03 evra. Razumljivo je, da zaradi velikega pritiska ponudnikov poceni medu iz Kitajske in Argentine ni mogoče računati na nadaljnje zviševanje cen evropskega medu. V razpravi so navzoči opozorili, da obstaja sum kršitve pravil, saj naj bi Kitajci omejene količine medu izvažali v Evropo prek tretjih držav, predvsem prek Vietnama, Bolgarije, Turčije in Argentine. Obstaja tudi bojazen, da se bo z razširjenostjo Evropske unije povečala prepustnost medu prek meja EU. Predstavniki Komisije so poudarili, da so veterinarske službe na novih mejah polno usposobljene in da bodo kos novim izzivom. Komisija bo vztrajala, da je v EU mogoče uvoziti samo med neoporečne kakovosti, glede na to pa bo skrbno preverjala vse prispele pošiljke. Verjetno bo na ta način v prihodnjih letih zagotovljeno zadostno varstvo kakovostne pridelave medu znotraj EU.

2. Leta 2001 je Komisija izdelala prvo triletno poročilo o izvajanju uredbe Sveta Evrope št. 1221/97. V sklepnih fazi priprav je tudi podobno poročilo o drugem triletnem obdobju. Ukrep kot tak je bil med članicami zelo dobro sprejet. Članice imajo možnost, da ugotovijo kritične točke v razvoju svojih čebelarstev in predlagajo ustrezne programe za izboljšanje stanja. V minulih letih je Komisija namenila povprečno po 16 milijonov evrov za spodbujanje izvajanja teh programov. Članicam je povprečno uspelo porabiti približno 90 % teh sredstev. Lani so se nekatere težave pojavile na Danskem, ker je kmetijsko ministrstvo prenehalo podpirati ukrepe, uvedene na podlagi omenjene evropske uredbe. Nekatere težave so se pojavile tudi v Franciji, kjer porabijo le 47 % razpoložljivih sredstev. V vseh drugih državah ta sredstva porabijo bolje, po večini več kot 90-odstotno. Letos bo v EU vstopilo deset novih članic. S tem se bo zdajšnje število 8.800.000 čebeljih družin povečalo za 3–5 milijonov novih čebeljih družin. Natančno število bo znano po prvem maju, ko bodo znane tudi zahteve po dodatnih sredstvih za izvajanje ukrepa. Nove članice so

že prosili, da do prvega maja pripravijo programe razvoja svojih čebelarstev v letu 2005. Pri izbiri ukrepov imajo proste roke, upoštevati morajo le okvire, ki jih predpisuje uredba 1221/97, in svoje lokalne potrebe. S tem v zvezi je naloga novih članic pripraviti ustrezno infrastrukturo za izvajanje ukrepov v skladu z enotnimi standardi.

3. Delovni odbor podpira resolucijo Evropskega parlamenta 2003-430, ki poudarja nove nevarnosti zastrupitev čebel z agrokemičnimi sredstvi. Člani delovnega telesa so v zvezi s tem menili, da je v nekaterih članicah čebelarstvo na intenzivnih kmetijskih območjih v veliki krizi. Prav bi bilo, če bi v prihodnje temu prilagodili tudi ukrepe v zvezi z uredbo 1221/97. Cilj ukrepov naj bi bil preprečiti odmiranje čebel. Med namreč lahko uvozimo, ne moremo pa uvoziti opravevanja. V Franciji bodo na ravni države v nekaj tednih prepovedali uporabo imidakloprida pri koruzi. Izkazalo se je, da je ob setvi ušlo v zrak precej aktivne snovi, tako da je ta strup neposredno vplival na čebele. Poleg tega se vse bolj kaže toksičnost imidakloprida za zdravje ljudi. Kot poročajo, so pri uporabnikih teh škropiv v Franciji zaznali že več resnih zastrupitev. Toksičnost snovi je bila znana že pred letom 1993, postopek registracije je potekal v skladu z zelo pomanjkljivimi metodami, te pa, žal, veljajo še zdaj. Če bi metode izpopolnili že tedaj, ne bi bilo tako hudih zadreg na terenu. Komisija se obvezuje, da bo v prihodnje dejavno sodelovala pri reševanju problemov nevrotoksičnih pesticidov in da si bo v zvezi s tem prizadevala za ustrezno izpopolnitev postopka registracije novih kemičnih snovi v kmetijstvu.

4. Označevanje medu v zvezi z novo direktivo 110/2001 je marsikje v EU problematično zaradi problemov na terenu in tudi zato, ker v nekaterih državah še vedno niso sprejeti ustrezni predpisi. Razlogi niso povsem znani, komisija pa bo z veseljem prisluhnila kakršnim koli idejam za izpopolnitev predpisa. Navzoči so se strinjali, da je kakršno koli spreminjanje predlaganih rešitev nepotrebno in da je treba izvajanje predpisa čim prej udejanjiti v vseh članicah EU, tudi v Sloveniji. Nekateri problemi se pojavljajo v zvezi s poimenovanjem mešanice medu iz dveh botaničnih virov, saj je dovoljeno navedbi le poglavitni vir. Prav tako ni dovoljeno poimenovanje »med več tisoč cvetov«, ker je zelo majhna verjetnost, da je med iz nektarja tisoč rastlinskih vrst. Določene nejasnosti so se pojavile tudi v zvezi z geografskim poreklom medu. V vseh članicah se pojavlja prava inflacija različnih poimenovanj in zaščit in probleme v zvezi s tem bo treba razrešiti z enotnimi merili. Za ta namen bomo pripravili gradivo za posebno točko dnevnega reda na prihodnjem sestanku delovne skupine v sredini tega leta.

5. Komisija je z uredbo št. 1398/2003 dopolnila seznam kužnih bolezni z malim panjskim hroščem *Athaeina tumida* in pršico *Tropilaelaps clareae*. V zvezi s tem je nacionalnim zakonodajalcem v dokumentu št. C(2003) 4623 izdala tudi navodila o izvajanju preventivne proti tema novima nevarnima zajedavcema čebel. V zvezi z novimi ukrepi je prepovedan uvoz živih čebel in čmrljev iz vseh držav, v katerih se je pojavil najmanj eden od omenjenih parazitov. Izjemoma je dovoljen uvoz matic z največ 20 spremljevalkami, vendar je treba te pred dodajo matice v čebelje družine uničiti. Prav tako je izjemoma dovoljen uvoz čmrljev z največ 200 osebkov na družinico, če so ti nameščeni v zaprtih prostorih in če so po končanem opravljanju neškodljivo odstranjeni. Nekatere članice bodo morale zaradi predvidenih ukrepov precej omejiti uvoz čebel. V zvezi s tem je bil na sestanku najbolj poudarjen uvoz čebeljih matic s Havajev v Veliko Britanijo. Odgovor Komisije je bil jasen – ukrep je treba izvajati, in to brez kakršnih koli izjem.

6. Na področju veterinarske medicine je opaziti zmanjšan interes za uvajanje novih preventivnih sredstev za izboljšanje zdravstvenega stanja čebel. S tem v zvezi je že pripravljen predlog, da bo imel vsak avtor novega preventivnega farmacevtskega sredstva 15 let ekskluzivno pravico za njegovo proizvodnjo. Komite za registracijo zdravil je nedavno določil maksimalno dovoljene količine oksalne kisline v medu in s tem v zvezi dovolil uporabo te snovi v čebelarstvu. V nasprotju s pričakovanji Komite ni dal nobenega predloga glede timola, ki

je kot aktivna snov uporabljen v več zaščitnih sredstvih proti čebelji varozi. Ugotovili so namreč, da je karcinogen, zato ga v medu ne sme biti niti v sledovih. V zvezi z maksimalno dovoljenimi količinami antibiotikov v medu je jasno navodilo, da veljajo za med posebej določene vrednosti, ki jih ni mogoče preprosto in nekritično prevesti v vrednosti, ki veljajo za druga živila.

7. V EU veljajo nova določila glede označevanja genetsko spremenjenih virov hrane. Na vsakem živilu z več kot odstotkom genetsko spremenjenih sestavin mora biti to jasno in ustrezno označeno. Pri tem se pojavi vprašanje, ali morata biti temu ustrezno označena tudi med in cvetni prah, nabrana na genetsko spremenjenih rastlinah. Komisija meni, da je med pri tem lahko izjema. Čebelar namreč zelo težko jamči, da v medu ni genetsko spremenjenih snovi, saj čebele nabirajo med in cvetni prah prosto, tudi daleč od panja.

8. Komisija je septembra lani v Bruslju pripravila simpozij o čebelji varozi. Na njem so se največ pogovarjali o možnostih, da bi se v medu pojavili ostanki zaščitnih sredstev. Ugotovili so, da novih zdravil tako rekoč ni.

9. Razširitev EU bo imela zelo velik vpliv na čebelarstvo. Resnični problemi se bodo pokazali kmalu po prvem maju. Strokovna skupina se bo znova zbrala predvidoma v sredini junija.

Predsedujoči Gari Valonen je sestanek sklenil v skladu z dnevnim redom ob 18. uri.

FRANC ŠIVIC

ODMEVI NA APIMONDIO 2003

V navadi je, da se udeleženci svetovnega čebelarškega kongresa, najpogosteje so to uredniki tujih revij, po končani prireditvi bolj ali manj na široko razpišejo o vsem, kar so videli ali doživeli v državi gostiteljici. Takšni odmevi so velikega pomena za turistično promocijo države, za organizatorje kongresa pa ogledalo, ki jim pokaže, kaj so delali dobro in pri čem so grešili.

Ker se mi je zdelo, da bodo mnenja tujih čebelarjev o Apimondii v Ljubljani zanimala tudi naše bralce, sem si med novoletnimi prazniki vzel čas in ob pomoči urednika Janeza Miheliča zbral najodmevnejše članke iz različnih tujih čebelarskih revij, ki prihajajo na ČZS.

Začnimo kar z našimi najbližjimi sosedi Avstrijci.

Inž. Josef Ulz v 10. številki revije *Bienenvater*, v članku z naslovom *Sijajen uspeh naših južnih sosedov*, piše med drugim tudi tole:

»Kljub majhnosti dežele je (slovenskemu) organizacijskemu odboru uspelo ob pomoči številnih čebelarjev in čebelark pripraviti poseben kongres. Doslej sem obiskal že veliko Apimondij, toda toliko kulturnih programov, ki so tokrat spremljali osrednje dogajanje, ni bilo še nikjer. To je tudi pripomoglo, da so se obiskovalci z vsega sveta med seboj zelo hitro zblížali in navezali nova prijateljstva ali znova osvežili stara. Številne predsta-

vitve slovenskega čebelarstva, zlasti v slikah in na različnih stojnicah, so obiskovalcem nazorno prikazale dolgoletno tradicijo te dejavnosti v Sloveniji. To se je vtišnilo v spomin zlasti obiskovalcem iz tistih dežel, v katerih čebelarstvo nima takšne tradicije ... Moto kongresa pove, da na čebelarstvo ne smemo gledati izključno iz komercialnega zornega kota, ampak kot način udeleževanja, ki izboljšuje kakovost življenja ... Kot sosede smo ponosni, da je bil kongres tako uspešen, saj se vzorno razvija tudi naše medsebojno strokovno sodelovanje ... Slovenski čebelarji so pokazali, da znajo ne samo dobro izvesti kongres, ampak iz njega narediti nepozaben dogodek ... Slovenija je že večkrat dokazala, da je zaupanja vredna kandidatka za vstop v Evropsko unijo. Priprave na 38. kongres Apimondie in njegova izvedba pa so bile generalka, ki je bila v zadovoljstvo vseh udeležencev kar najbolj uspešna. Pristrčna hvala v imenu avstrijskih čebelarjev za izkazano gostoljubje.»

No, tudi mi se zahvaljujemo za te lepe besede.

Urednik nemškega trimesečnika Imkere-Technik Magazin g. Karl-Rainer Koch je v 3. lanskim številki objavil deset strani obsegajoč članek. V uvodniku piše takole:

»Apimondie je povabila čebelarje z vsega sveta na 38. mednarodni kongres v Ljubljano/Slovenijo in prišli so v trumah. Če je verjeti organizatorjem, je bilo obiskovalcev več kot 5000, kar bi lahko bil nov rekord. Več kot 200 predavanj v strokovnem programu in več kot 100 razstavljalcev na API-EXPO je nekaj, česar doslej še ni bilo. Odlična organizacija in izjemna gostoljubnost Slovencev zaokrožata vseskozi pozitivno sliko dogajanja ... Škoda le, da so prireditve Apimondie tako drage, saj je bilo treba za enodnevni obisk razstave plačati 50 evrov. Tako so številni čebelarji ostali doma ... Kljub temu pa je bila razstava vsak dan dobro obiskana ... Odlična organizacija strokovnega programa in razstave je padla v oči zlasti tistim, ki so se še spominjali Apimondie 1997 v Antwerpnu, ki je bila vseskozi kaotična.«

Ostanimo še malo pri nemških revijah, tokrat pri mesečniku Deutsches Bienen Journal, katerega urednica Xandia Stampe se je skupaj s sodelavci na široko razpisala doslej kar v štirih nadaljevanjih. Naj povzamem nekaj misli iz članka Slovenski vtisi, ki je bil objavljen v 10. številki.

»Glavno mesto male Slovenije se je ves teden Apimondie kazalo s svoje sončne strani. Življenje je kar kipel v čudovitem baročnem starem delu mesta z lepimi trgi in ozkimi uličicami vzdolž Ljubljance, reke, ki se vije skozi mesto. Zlasti ob večerih so bile številne restavracije in male ulične kavarne polne ljudi, vladal je temperamentni vrvež mladih in starih, na vsakem vogalu glasba – skoraj mediteransko veselje nad življenjem.

Prijatelji čebelarji, ki so na kongres v Ljubljano prispele od vseh svetov, so se ob tem nalezljivem veselju odlično počutili. Menda jih je bilo več kot 5000, šumeli so kakor roj v vseh mogočih jezikih.

Ljubljana ima približno 270.000 prebivalcev, kljub temu pa si čebelarja v množici takoj spoznal. Posebej zjutraj, ko jo je peš mahal proti kongresnemu centru, z modro kongresno torbo pod roko in razpoznavno priponko na prsih. Prostega časa ni bilo veliko. Vsak si je skušal izbrati najzanimivejše teme predavanj, preostanek časa pa izrabiti za spoznavanje dežele in ljudi. Ponujali so se številni izleti, saj je na majhnem prostoru Slovenije veliko zanimivosti – od planin do Jadrana ...»

Sledijo natančen opis slovesne nedeljske otvoritve kongresa s prihodom čebelarških praporov, poudarkov iz govorov predsednika Lojzeta Peterleta, g. Joergensona, ministra Buta in ljubljanske županje Danice Simšič.

Pa še nekaj stavkov iz članka dr. Wolfa Ritterja iz 10. številke ADIZ:

»Brez pretiravanja lahko rečem, da doslej še nikjer ni bilo tako velike čebelarške razstave kot tokrat v Ljubljani ... Le redkokdaj organizatorjem uspe tako veliko prireditev izvesti tako profesionalno. Dve leti trajajoče intenzivne priprave, ki so potekale skupaj z Apimondio, so obrodile sad.«

Kar nekaj zanimivih člankov o Sloveniji in o posebnostih slovenskega čebelarstva je objavila švicarska revija Schweizerische Bienen-Zeitung. Njen urednik Berchtold Lehnherr objavlja, da ima še nekaj pripravljenih za prihodnje številke. V uvodniku 10. številke razmišlja o velikanski pridelavi medu v državah izvoznih medu, kot so Kitajska, Argentina in Mehika, v katerih vlada hladna logika dobička in v katerih je čebela samo stroj za nabiranje nektarja. Nasprotno pa vidi pri slovenskem čebelarju navezanost na dolgoletno tradicijo. Ta se kaže v panjskih končnicah, v ljubezni do domače, kranjske čebele, ki je zaščitena, v tradicionalnem panju, v starožitnih čebelnjakih, v prisrčnosti, s katero so domači čebelarji sprejeli tuje čebelarje med Apimondio, v navzočnosti folklorne. Prav tako je opazil, da slovenska družba spoštuje čebelarje, zato ti pri svojih akcijah vedno lahko računajo na podporo države ...

Oglejmo si del poročila urednika britanske revije Bee World, objavljenega v 4. številki:

»Kongresni center je bil v veliki večnadstropni stavbi, v kateri je bilo dovolj prostora za številne razstavljalce in za strokovni del prireditve. Osebe ob registracijskih pultih in v informativnem centru je bilo izjemno prijazno. V predavalnicah ni bilo zadreg z računalniki in s tem povezanih zamud, kar je mučilo organizatorje prejšnjega kongresa v Durbanu. Resen problem pa je bila to-

krat odsotnost nekaterih sicer napovedanih predavateljev. Verjetno nekateri niso pravočasno dobili vizuma ali pa si niso zagotovili denarja za potovanje, kljub temu pa nekaterih odsotnosti ni bilo mogoče pojasniti. Ta problem bodo morali rešiti organizatorji prihodnjega kongresa Apimondie, ki bo od 21. do 26. avgusta 2005 v Dublinu na Irskem.

Pri tem naj pripomnim, da se nad nenapovedano odsotnostjo nekaterih predavateljev pritožujejo še drugi pisci (npr. Španci). Moderatorji so skušali bolj ali manj spretno zapolniti vrzeli s kakšnim filmom ali s podaljševanjem prejšnjega referata. Škoda, da je prav na tem področju padla senca na naš programski odbor pod vodstvom dr. Poklukarja, za katerega vem, da se je zelo trudil in da je osebno veliko pripomogel k sicer uspešnemu poteku strokovnega dela kongresa.

Nadaljujem s poročilom britanskega pisca:

»Mislim, da je bil vsak, kdor se je udeležil kongresa, prijetno presenečen nad gostoljubnostjo naših slovenskih gostiteljev. Za vedno si bom zapomnil, kako sem kot delegat Združenega kraljestva po tri in pol ure trajajoči seji generalne skupščine Apimondie v ponedeljek zvečer prispel na sprejem v čudoviti novi Čebelarški center Slovenije na Brdu. Pozdravil nas je pogled na več kot 1600-glavo množico zadovoljnih čebelarjev in čebelarških znanstvenikov, ki so jih gostitelji pogostili s pijačo in jedačo, pa tudi z glasbo. Čeprav niso vsi govorili istega jezika, se jim je prek univerzalnega medija čebel vendarle uspelo sporazumeti med seboj ...«

V oktobrski številki francoske revije Abeilles et Fleurs je Raymond Saunier objavil dva članka: prvega o čebelarškem muzeju v Radovljici, v drugem pa je opisal slovensko čebelarstvo nekdanj in zdaj. Snov za ta zadnji članek je povzel po moji knjigi Živeti s čebelami. V nadaljevanju je opisal še nekaj vtisov z obiska pri čebelarjih Janezu Gregoriju v Podkorenu in Ludviku Božnarju v Škofji Loki. Na koncu je zapisal: »Prisrčna hvala čebelarjem, ki so nas tako tople sprejeli na svojih domovih, in vsem, ki so organizirali Apimondio 2003.«

Vida apicola je brez dvoma ena najlepših čebelarških revij na svetu, saj je doslej prejela že dve zlati medalji Apimondie. Izhaja v španščini, berejo pa jo tako na Pirenejskem polotoku kot tudi v vsej Južni in Srednji Ame-

riki. Njena urednica Silvia Canas, moja dolgoletna dobra znanka, je skoraj celotno oktobrsko številko namenila vtisom s kongresa Apimondie v Ljubljani. Skoraj polovica njenega 20 strani obsegajočega teksta opisuje novosti, ki jih je videla na razstavi, še zlasti prispevke posameznikov in organizacij iz špansko govorečih držav. Med razstavljalci, ki so še posebej zbudili njeno pozornost, je tudi slovensko podjetje Logar Trade. V Španiji še ni dosti znano, zanimivo pa je zlasti zaradi kakovostne opreme, predvsem za srednja in manjša čebelarstva, zato je tudi prejelo medaljo.

V drugem delu članka navdušeno opisuje, kaj vse je videla njena skupina v torek, torej drugi dan kongresa, ko so se španski čebelarji pod strokovnim vodstvom našega čebelarškega mojstra Toneta Tometa in prevajalca Ivana Arnška iz Argentine odpravili na izlet. Vsem bo še dolgo ostalo v spominu srečanje s tremi generacijami čebelarjev pri Bukovškovih na Golem Brdu, kjer so si lahko od blizu ogledali, kako poteka vzreja matic kranjske čebele v Sloveniji. Navdušeni so bili tudi nad tem, kar jim je pokazal Franc Gosar, saj takšnih praktičnih prevoznih čebelnjakov v Španiji ne poznajo. Izlet se je končal z ogledom razstave v Cerkljah, kjer so jih lepo pogostili domači čebelarji. Piko na i pa je postavil Tone Tome, ki jim je na svojem lastnem zgledu pojasnil, kako z apiterapijo že dolga leta kroti svojo bolezen. Silvia Canas je članek opremila še z več kot 70 fotografijami.

Navedel sem le nekaj tujih revij, ki so morda do zdaj največ objavljale o dogajanjih na Apimondii v Ljubljani. Prav tako nisem zapisal vseh imen slovenskih čebelarjev, navedenih v posameznih člankih, zlasti v zvezi z izleti. Prav ti so se obiskovalcem najbolj vtisnili v spomin. Nerodnosti, ki nam jih je na začetku povzročil Kompas, je potisnila v pozabo prisrčnost in odkritost slovenskih čebelarjev, ki so na svojih domovih sprejeli udeležence kongresa, jim pokazali vse, kar je ljudi zanimalo, in jih pogostili. Delo mag. Mire Jenko - Rogelj, odgovorne za potek strokovnih izletov, je obrodilo bogat sad. Že prejemamo prošnje čebelarjev iz različnih držav, ki bi radi prišli letos na študijske izlete v Slovenijo. Na ČZS se bomo potrudili, da vse dostojno sprejmemo. Kot kaže, se bo del naših dejavnosti v okviru Apimondie 2003 nadaljevalo.

OPRAVIČILO

Tajništvo ČZS se javno opravičuje vodstvu in članom ČEBELARSKE ZVEZE KRŠKO zaradi nepravilno opravljenih postopkov za včlanitev Čebelarške zveze Krško v polnopravno članstvo ČZS. Vodstvo in člane zveze prosimo za razumevanje.

Anton Tomec, tajnik

MILAN MEGLIČ

POVZETKI REFETATOV O MEDU – APIMONDIA 2003 MED V LUČI APIMONDIE 2003

Na predlog urednika Slovenskega čebelarja g. Janeza Miheliča sem za naše čebelarje pripravil kratek povzetek vtisov, ki sem jih na kongresu Apimondie 2003 v Ljubljani dobil o temi med. Prispevek sem razdelil na dva dela.

V prvem delu je nekaj povzetkov referatov, ki so jih v rednem delu kongresa predstavili udeleženci iz nekaterih držav.

Referatov, ki so neposredno obravnavali med, je bilo razmeroma malo. Med njimi je bila Slovenija kar dobro zastopana.

Med medečega škržata (*Metcalfa pruinosa*) so skupaj natančno obdelale T. Golob, J. Bertoncelj in V. Škrabanja (št. 71 in št. 123); skupina je med drugim poročala, da je najti medečega škržata na 89 rastlinah. Z analizami so tudi ugotovile, da je ta med zelo različen, da nima enakih lastnosti, ker je nabran na različnih rastlinah, na katerih medeči škržat povzroča mano.

Raziskovalci R. Vidrih, T. Golob, J. Bertoncelj in I. Žolnir so predstavili tudi zelo zanimiv prispevek o določanju vsebnosti fruktoze, glukoze, maltoze, melecitoze in saharoze v slovenskem medu (št. 122). Niti eden od 94 analiziranih vzorcev medu iz Slovenije ni bil v neskladju z merili; predpisanimi v državnih predpisih o medu.

Skupina slovenskih raziskovalcev (V. Kmecl, N. Kokalj in J. Poklukar) je poročala tudi o raziskavah vpliva vsebnosti vode in skladiščenja medu na kristalizacijo medu (št. 256).

Raziskovalci L. Benedik, H. Klemenčič, U. Repinc in T. Golob so poročali o ugotovitvah raziskav onesnaževalcev medu, zlasti o radioaktivnem onesnaženju medu (št. 109).

O mani po svetu je poročal H. Pechaker (št. 84). Na podlagi analize vzorcev je ugotovil, da večina mane v Nemčiji, Avstriji in Grčiji izvira iz listavcev, enako tudi na nižjih območjih Nepala in na Tajskem, v Maroku pa večina mane izvira iz detelje, žit in zelenjave.

O opazovanju in napovedovanju manine paše v zvezni deželi Baden-Württemberg v Nemčiji je poročal g. Liebig (št. 317) ter med drugim poudaril, da sta za napovedovanje mane pomembna predvsem dva dejavnika, in sicer vremenske razmere in populacija lahniid.

Kontrolirano pridelavo medu v Sloveniji, za katero so postavljena višja kakovostna merila, je predstavil M. Meglič (št. 392), to pa je bil tudi edini referat, ki je obravnaval skupni sistemski pristop čebelarjev k načinu pridelave, ki presega celo državne predpise o medu.

Zelo veliko število avtorjev je obravnavalo problematiko ostankov v medu. Najbolj problematični so ostanki antibiotikov (po večini v povezavi s hudo gnilobo) in akaricidov (sredstva za zatiranje varoe).

V zvezi z ostanki v medu je pomemben zlasti prispevek K. Wallnerja z Univerze Hohenheim v Stuttgartu (št. 161 in

391). Na tej univerzi vsako leto analizirajo tisoč vzorcev medu in 700 vzorcev voska, v katerih ugotavljajo ostanke akaricidov in antibiotikov.

Splošno problematiko ostankov v medu je podal C. Lüllmann (št. 237). Zaradi novih zahtev v EU glede živil živalskega izvora, med katere sodi tudi med, so se v Evropi znašli pred novimi problemi tako proizvajalci kot uvozniki in izvozniki medu, pa tudi oblasti. Trg z medom v Evropi je pod udarom strožjega nadzora nad ostanki. Zaradi ostankov kloramfenikola, ki so jih našli v kitajskem medu, je pred časom EU prepovedala uvoz medu iz Kitajske. Znanstvenik opozarja, da lahko to doleti tudi druge države.

Izhod iz te situacije je po mnenju znanstvenikov (zlasti iz Švice – A. Imdorf, št. 269) v alternativnih metodah zatiranja varoe, to je z organskimi kislinami in eteričnimi olji ter z apitehničnimi ukrepi.

V nekaterih državah alternativne metode zatiranja varoe že izvaja večina čebelarjev (npr. Danska, št. 2, Finska, št. 196) v nekaterih državah se z alternativnimi metodami šele seznanjajo, v nekaterih državah pa varoo še vedno zatirajo s kemičnimi sredstvi. Zlasti zadnja skupina držav utegne imeti veliko problemov pri izvozu medu v EU.

Zanimiv je prispevek E. J. Orantes-Bermejo in C. Torres o sortnem medu iz Granade v Španiji. V skladu s novo možnostjo zaščite geografskega porekla v okviru EU so svoj med zavarovali z blagovno znamko »Med iz Granade«. V znamko »Med iz Granade« so vključili več vrst medu, in sicer kostanjev, rožmarinov, timijanov in avokadov med, med citrusov, med lavande ter gorski in cvetlični med. To je zlasti zanimivo za nas, saj si tudi v Sloveniji prizadevamo zaščititi »Slovenski med kontrolirane kakovosti« s kategorijo »z geografskim poreklom«.

Za čebelarje, predvsem pa za strokovnjake na področju

ju čebelarstva, je zanimiv prispevek L. Persano Oddo in R. Pino (št. 231), ki predstavljata dejavnost leta 1998 ustanovljene posebne delovne skupine pri Mednarodni komisiji za med. Delovna skupina obdeluje podatke o pomembnejših evropskih sortah medu. Do zdaj so v Evropi selekcionalirali 16 sort medu. Koordinirano delo v tej komisiji in zbrani podatki omogočajo boljši nadzor nad oznakami medu po botaničnem izvoru.

Nekatere referate so avtorji predstavili v okviru rednega programa Apimondie, nekateri so jih predstavili na posterjih, vse pa je mogoče dobiti v knjigi **Apimondia, Mednarodni čebelarški kongres, Ljubljana, Slovenija, avgust 24.-29., 2003, Končni program in izvelečki referatov** na Čebelarški zvezi Slovenije. Številke v oklepajih pomenijo številko prispevka v navedeni knjigi. Poleg knjige je mogoče dobiti še CD s kompletnim prispevkom. Vsak, ki bo knjigo podrobneje prebral, bo gotovo našel še veliko zanimivega gradiva tudi z drugih področij čebelarstva.

V drugem delu mojega prispevka objavljam svoja skromna opažanja in vtise z razstave, ki je bila med Apimondio 2003 ves čas na ogled vsem obiskovalcem.

Tako v Evropi kot drugod po svetu je gonilna sila v čebelarstvu med. Vse vzporedne dejavnosti v čebelarstvu, kot so npr. bolezni čebel, selekcija, paše, prevozi, tehnologija itd., imajo skupen cilj: pridelati več medu. Zadnji del zgodbe o medu pa je prodaja medu.

Razstave so se udeležili številni trgovci z medom, ki so predvsem iskali stike s kupci. Verjetno so bili nad majhnim slovenskim trgom kar nekoliko razočarani, vendar so hkrati verjetno utrdili stike z dozdajšnjimi kupci in vzpostavili tudi povsem nove – vse to pa je konec koncev tudi namen takega mednarodnega čebelarškega kongresa.

Da med prispe do končnega porabnika, mora včasih prepotovati polovico zemeljske oble. Kot je videti, pa tega ne omejujejo niti stroški prevoza medu na velike razdalje. Poleg tega velike proizvajalke medu, kot so Argentina, Kitajska, Mehika itd., morajo izvažati med. Če so paše bogate, če tehnologija omogoča velike donose in če je poleg

tega na voljo še poceni delovna sila, je tudi končni proizvod lahko poceni. Glede na to imajo te države v svoji politiki cen še veliko manevrskega prostora in na to mora evropski čebelar, ki dela v slabših razmerah, resno računati. Evropa je velik uvoznik medu, pri tem pa izstopa zlasti Nemčija. To pa je tudi ena izmed tistih držav, v kateri so porabniki zahtevnejši, v kateri bolj upoštevajo predpise in v kateri že zdaj poostreno nadzirajo morebitne ostanke v medu.

Na razstavi je bilo mogoče videti več načinov prodaje medu. Nekateri čebelarji pridelan med po navadi v večjih embalažnih enotah prodajajo polnilcem, ti pa ga potem pripravijo za prodajo na drobno. Nekateri čebelarji pa že sami pripravijo med za prodajo na drobno in ga potem prodajajo bodisi prek trgovcev bodisi sami. Tako lahko ločimo dve vrsti prodaje medu. Pri eni vrsti prodaje porabnik ne ve za čebelarja, pri drugi pa porabnik ve, kateri čebelar je pridelal določen med. Evropske institucije, ki podpirajo razvoj čebelarstva v svojih državah, priporočajo predvsem drugo vrsto prodaje medu, saj lahko čebelar samo v neposrednem stiku s porabnikom le-temu razloži vse prednosti medu, ki ga je sam pridelal.

Na različnih predstavitev in filmskih projekcijah je bilo opaziti poudarjanje pridobivanja medu iz mladega, tudi deviškega satja. Točenje medu iz deviškega satja ni noben tabu, ampak vsakdanja praksa v naprednih čebelarstvih, čeprav za točenje medu uporabljajo linije z veliko zmogljivostjo.

Na razstavi je bilo mogoče videti in tudi kupiti precej pripomočkov in opreme, namenjene čebelarjem z manjšim številom panjev, in sklenem lahko, da je bilo na Apimondii za vsakega nekaj.

Zdaj, ko smo slovenski čebelarji imeli možnost tudi doma videti razvoj čebelarške tehnologije v svetu in mesto trgovine z medom, smo lahko delali različne primerjave in kovali načrte, kako bomo ravnali v času, ki se nam naglo bliža.

VODSTVOM ČEBELARSKIH DRUŠTEV – POPIS ODMRLIH ČEBELJIH DRUŽIN

V zadnjem času, predvsem konec oktobra in v začetku novembra, so nekateri čebelarji in čebelarska društva poročali o večjem odmiranju čebeljih družin na nekaterih območjih Slovenije.

Ker zaradi pogovorov s pristojnimi državnimi organi nujno potrebujemo točne podatke o obsežnosti odmiranja čebeljih družin, prosimo društva, da nam najpozneje **do 18. februarja 2004** pisno sporočijo: **število** odmrlih čebeljih družin v tem obdobju, **vzrok ali sum** odmrta (če je znan), **naslove** čebelnjakov oz. čebelarjev, pri katerih se je to zgodilo, in njihove **telefonske številke**. Te podatke lahko zberejo blagajniki ob pobiranju članarine za leto 2004.

ČZS

PRAZNOVANJE 2. SLOVENSKEGA ČEBELARSKEGA PRAZNIKA in SLOVESNO ODPRTJE PRENOVLJENE KAPELE PETRA PAVLA GLAVARJA NA LANŠPREŽU

22. MAJ 2004

Čebelarska zveza Slovenije in Regijska čebelarska zveza »Petra Pavla Glavarja« Dolenjske in Bele krajine bosta v počastitev obletnice rojstnega dne Antona Janše v soboto, 22. MAJA 2004, na Lanšprežu pri Trebnjem pripravili družabno srečanje v okviru 2. slovenskega čebelarskega praznika, ob tej priložnosti pa bodo tudi slovesno odprli prenovljeno kapelo Petra Pavla Glavarja.

PROGRAM:

Ob 10.00: Slovesno odprtje kapele Petra Pavla Glavarja

Ob 11.00: Bogat kulturni program

Od 13.00 naprej: Družabni program – praznovanje 2. slovenskega čebelarskega praznika

Podrobnejši program bo objavljen v prihodnji številki.

Vabimo vse slovenske čebelarje in ljubitelje čebelarstva, da se v kar največjem številu udeležijo slovesnega praznovanja. Posebej vabimo tudi praporščake čebelarskih društev iz vse Slovenije!

Zaradi organizacijskih zadev prosimo društva, da udeležbo praporščakov in avtobusov pisno sporočijo na sedež Čebelarske zveze Slovenije (gdč. Barbara Zajc – tel. 01/ 7296 100).

ČZS in Regijska čebelarska zveza Petra Pavla Glavarja

Izkušnje naših čebelarjev

MARJAN DEBELAK

KAJ NAJ PREDVSEM UPOŠTEVA LJUBITELJSKI ČEBELAR PRI NAMESTITVI SVOJIH ČEBEL?

Namen tega sestavka je predstaviti nekaj zamisli o tem, kam namestiti naše panje s čebelami (z besedo namestitev mislimo na čebelnjak v najširšem pomenu), da bomo tako sami kot tudi čebele kar najbolj zadovoljni.

Res je, da bi ljubiteljski čebelarji najraje imeli čebele stalno na očeh in pri roki. V kruti stvarnosti pa nimamo vedno in vsepovsod normalnih možnosti za namestitev naših ljubljenc v neposredni bližini. Normalne ali idealne razmere poznamo, če ne drugače, iz čebelarskih učbenikov: **zavetrna, prijetno osončena, nekoliko dvignjena lega z dobro pašo v okolici, nemoteča za druge »uporabnike« prostora, tako za člane naše družine, ki so morebiti alergični na čebelje pike, kot za sosede in mimoidoče, ter ne nazadnje, da je vse skupaj v skla-**

du s predpisi čebelarskih in urbanističnih kodeksov, pravilnikov, predpisov in zakonov ...

Po navadi za to, da bi čebele lahko namestili po naših idealnih željah povsem blizu našega doma, ni izpolnjenih veliko navedenih pogojev. Najprej morda sploh nimamo na voljo primerne zemljišča za namestitev čebel ob našem domu. Če pa ga imamo, mu verjetno manjka kaj drugega. Zato je dobro, da znamo premisliti, kaj je v tem primeru najpomembnejše in še dopustno. Po mojih dolgoletnih izkušnjah ljubiteljskega čebelarja, torej takšnega, ki se ne preživlja s čebelarstvom, bi rekel, da sta pri izbiri kraja za namestitev čebel **na prvem mestu čim krajša razdalja** (merjena s koraki) od čebelnjaka do našega doma, hkrati pa primerne varnostna razdalja in ureditev za druge uporabnike

*Čebele v samostanu Karmel pri Mirni Peči domujejo lepo pri bi-
ši. Ljubečo, prav materinsko
skrb jim zato labko, poleg vseh
samostanskih opravil, name-
njata naša dobra čebelarska
znanka sestra Agneza in njena
vneta čebelarska učenka, zdaj
tudi samostojna čebelarka, se-
stra Mihaela, vsaka s svojimi če-
belami v čebelnjaku dvojčku s
starimi AŽ-panji, ki sta jih, kot
je lepo videti na naši fotografiji,
sami tudi poslikali. Uporab-
ljata jih zelo uspešno na sodo-
ben, velikoprostorninski način
in z matično zaporo (matično
rešetko na zakladi ali lesico
pred žrelom), saj s tem prepre-
čujeta neljube pobege morebit-
nih rojev prek samostanskega
zidu.*

Foto: M. Debelak

prostora. Če bi se s čebelami preživljal, bi seveda moral misliti na to, da bi moje pridobitne družine prinesle kolikor mogoče veliko medu, čeprav s prevažanjem daleč od doma ali s postavitvijo stalnih čebelnjakov na najbolj-
ših legah in sredi najboljših pasišč, ne glede na bližino doma. V bližini doma bi imel v tem primeru le nekaj pomožnih družin. Tako imajo svoje čebelarstvo ure-
jeno številni tržni čebelarji.

V skrajnih primerih prostorske stiske in velikega ljubiteljstva pa nam ostane še možnost namestitve kakšne čebelje družine na balkonu ali terasi in končno celo v našem stanovanju.

Seveda je izbira bližine doma kot najpomembnejšega pogoja **za ljubiteljskega čebelarja** včasih glede na potrebe čebel zelo sebična čebelarjeva poteza. Ni pa povsem. Tudi čebelam koristi, če so čebelarju na očeh in pri roki, saj jih s tem obvaruje in jim lahko tudi pravočasno pomaga pri številnih potrebah in nadlogah.

Če ima tak čebelar čebele doma, je zjutraj ali po vrnitvi domov njegova prva pot k čebelnjaku, da pogleda na panjska žrela in pred panje. Kadar je čez dan doma, izrabi vsako priložnost, da znova stopi do čebelnjaka, in če je le mogoče, vsaj za kratek čas posedi na opazovalni klopi ob zatišni strani čebelnjaka, od koder ima povsem od blizu natančen pogled na dogajanja pred žreli panjev. Zvečer je njegova zadnja pot zunaj hiše, da pogleda k čebelam. Za vse to je prikrajan čebelar (pa tudi čebele), ki ima svoje čebele daleč od doma. Če imamo čebele doma, imamo še kup drugih ugodnosti. Pri roki je vse, kar je uporabno tudi pri čebelarjenju in kar

najdemo v hiši oz. v pomožnih prostorih (orodja, skladišča, točilni prostor, možnost prevoza, pa tudi elektri-
ka, voda itd.). Čebelar, ki ima čebele doma, pri njih m-
mogrede opravi vrsto nujnih in tudi manj nujnih opr-
avil, ki bi jih le težka uvrstili med »opravke, ki breme-
nijo ekonomiko čebelarjenja«. Skratka, s čebelami do-
ma je po mojem mnenju čebelarjenje absolutno najpri-
jetnejše in tudi razmeroma gospodarno (če imamo v
okolici kolikor toliko dobro pašo).

Pozimi pri nas čebele zaradi mraza počivajo v zimski
gruči, zato jih takrat čebelar v običajnih panjih skoraj
ne vidi in je zato hočeš nočeš na neprostovoljnih počit-
nicah ali kar v čebelarskem izgnanstvu. To našo težavo
so nekateri čebelarski navdušenci že rešili ali jo skuša-
jo rešiti s konstrukcijo posebnih **opazovalnih zaste-
klenih panjičev za celoletno opazovanje čebel**.
Namestijo jih v ogrevane prostore s posebnim prehodom
oz. koridorjem iz panjiča do žrela na prostem zunaj hi-
še. Eden takih je naš stari znanec Joža Pavlič iz Ljubne-
ga pri Brezjah na Gorenjskem, ki ima svoj zasteklen
opazovalni panj nameščen v posebnem, ličnem in ogre-
vanem bivalnem prizidku, imenovanem »čebelnjak-čmr-
ljak«, svoje stanovanjske hiše. Tam lahko opazuje čebe-
le celo leto, tudi tedaj, ko tega ne more več početi s
čmrliji, saj so delavke in samčji čmrlijev že pomrli in so
čmrljeve matice poiskale svoja prezimovališča nekje v
naravi. (Glej Slovenski čebelar, 2002, str. 300.)

Nič posebej novega torej. Morda pa s ponovitvijo zna-
nega le kaj koristnega in spodbudnega k razmišljanju
in odločanju čebelarjev začetnikov o tem, kam name-
stiti čebele, če jih želimo imeti.

MATIJA PERŠA IZ GABRCA JE ZALJUBLJEN V ČEBELARSTVO

Po 25 letih čebelarjenja je prejel šampionski naslov za kakovost medu

Srečanje s čebelarjem, kakršen je Matija Perša iz Gabrca pri Sv. Juriju ob Ščavnici, je zanimivo doživetje. Zanimivo je že zato, ker je zaradi čebel zapustil svojo hišo v Gornji Radgoni in se preselil v 20 km oddaljen Gabrc. Hišo sta leta 1972 zgradila skupaj z ženo Angelo, in to z denarjem, ki sta ga osem let kot zdomca služila na Dunaju.

Matija Perša se je rodil v Gabrcu. Bil je najstarejši izmed osmih otrok. Štiri leta je hodil v osnovno šolo na Stari Gori, štiri pa pri Sv. Juriju ob Ščavnici ali v tedanjem Vidmu ob Ščavnici. Po osnovni šoli se je pri mesarju Hojsu pri Sv. Juriju ob Ščavnici nekaj časa učil za mesarja. Od tega ga je odvrnil oče, saj je dejal, da ne bo zmogel plačevati šolanja. Takoj se je zaposlil pri gradbenih delih v vrtnariji Sostro pri Medlogu. Ko so končali dela, se je zaposlil v klavnici tedanjega podjetja Emona Zalog v Ljubljani. Od tam je šel k vojakom v Vukovar in Brčko, kjer je opravil izpite za voznika tovornjakov, to je kategorije A, B in C. Poročil se je še pred odhodom v vojsko leta 1965. Po vrnitvi se je zaposlil v tekstilni tovarni na Dunaju, kjer je bila zaposlena tudi žena. Tam sta se jima rodila dva otroka. Ko je bila do-

ma zgrajena hiša, sta se vrnila. Takoj se je zaposlil kot voznik tovornjaka v Avtoradgoni in v Lenartu končal tudi šolo za kvalificiranega voznika. S tovornjaki je po Sloveniji in Jugoslaviji razvažal slatino vse do leta 1980, ko je sprejel delo hišnika v Avtoradgoni. To delo je opravljal vse do upokojitve.

To je nekaj drobcev iz njegovega življenja. In zakaj je Matija postal čebelar? »Sam ne vem, kaj me je pripeljalo med čebelarje. Prvič sem se s čebelami srečal kot 15-letni deček. Tedaj sem z drevesa snel roj in ga dal v panj, ki sem ga dobil od starega čebelarja. Toda zaradi mojega neznanja roj ni preživel zime. Vse do leta 1978, ko sem od čebelarja na Tišini kupil osem panjev, v meni ni bilo želje po čebelarjenju. Ta nakup pa je bil usoden. Takoj sem se včlanil v Čebelarско društvo Gornja Radgona, v katerem sem bil ves čas član upravnega odbora, dva mandata pa tudi predsednik. Ker sem tedaj živel v strnjem naselju nad opekarno v Gornji Radgoni, so postajale moje čebele moteče za okolje. Tedaj sem od brata v Gabrcu kupil parcelo in si tam postavil zidan čebelnjak, v katerega sem preselil panje iz Gornje Radgone. Polnih 20 let sem se vozil 20 km daleč in skrbel

Matija Perša v Rakičanu prejema od ministra za kmetijstvo mag. Franca Buta zlato medaljo in naslov šampiona za akacije med.

Matija Perša ob svojem čebelnjaku v Gabrcu pri Sv. Juriju ob Ščavnici

Priznanje Matije Perše – zlata medalja in naslov šampiona za akacijev med v Rakičanu.

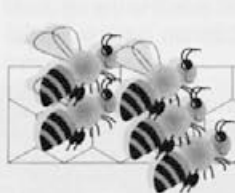
za čebele. Za to sem porabil veliko časa, a tudi denarja. Prav zato sem ob čebelnjaku zgradil prostore za bivanje, kamor sva se ženo tudi preselila. Hišo v Gornji Radgoni pa sva oddala sinu Matiji, ki ima družino.»

Matija je zdaj, ko je v pokoju, v celoti predan čebelarjenju. »Res imam z 90 panji čebel veliko dela. Posebej poleti, ko jih s svojim tovornjakom TAM vozim na pašo. Pri točenju medu mi največ pomagata žena Angela in brat Marjan.«

Matija je zdaj uspešen čebelar. To dokazujejo številna priznanja, ki jih je prejel v Čebelarstvu Gornja Radgona in v ČD Videm-Negova, kjer je bil prav tako

član upravnega odbora, pa tudi odličji Antona Janše II. in III. stopnje. Ko sta iz ČD Videm-Negova nastali dve samostojni društvi – ČD Sv. Jurij ob Ščavnici in ČD Negova –, je postal predsednik ČD Sv. Jurij ob Ščavnici. Posebej ponosen je na številne medalje, ki jih prejema na ocenjevanjih medu za območje Pomurja v Rakičanu. Tako je leta 2002 prejel srebrni medalji za akacijev in kostanjev med. Ob 25-letnici čebelarjenja pa je lani v Rakičanu prejel srebrno medaljo za cvetlični med, zlato za kostanjev med ter zlato in naziv šampiona za akacijev med. To visoko priznanje mu je tedaj izročil minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, mag. Franc But. Kot nam je povedal, je na to še posebej ponosen, saj je to krona njegovega 25-letnega čebelarjenja. Zanimivo je, da je Matija Perša popoln samouk v čebelarstvu. Njegov edini »učitelj« je bila od vsega začetka stanovska revija Slovenski čebelar. »Res je, Čebelarju se lahko zahvalim za vse znanje gojenja čebel. Meni, mislim pa, da tudi drugim čebelarjem, daje največ znanja stalna rubrika »Čebelarjeva mesečna opravila«. V tej rubriki je za vsak mesec podrobno navedeno, kaj mora čebelar opraviti pri čebelah v čebelnjaku. Moram priznati, da vsakič, ko dobim Čebelarja, najprej preberem to rubriko. Po potrebi tudi večkrat. Hvaležen sem uredništvu Čebelarja, da na tak način vzgaja čebelarje. Želel bi si, da bi na podeželskih šolah vzgajali mlade čebelarje. V preteklosti je imela vsaka šola čebele, imela pa jih je tudi skoraj vsaka hiša. Dandanes je čebelarjev zelo malo. V naše društvo je vključenih le 15 čebelarjev s 500 panji.«

Besedilo in foto: **Ludvik Kramberger**

Iz društvenega življenja

MAG. FRANC JAVORNIK

PROMOCIJA ČEBELARSTVA IN VEDEDJE ČEBELARJEV V JAVNOSTI

Z g. Mirkom Pavlinom iz Semiča sva se srečala na pogrebu nekega čebelarja, ki se mu je poklonilo kar nekaj čebelarjskih praporov. Po pogrebu sva se pogovarjala o različnih čebelarjskih problemih in dogodkih, med drugim tudi o Apimondii. Oba sva bila navdušena nad veličastnim pogledom na oder, bogato okrašenim s številnimi čebelarjskimi prapori. Ob tem pa sva ugotovila, da je vse to bogastvo, ki predstavlja slovensko čebelarstvo, dokaj slabo izrabljeno in da pravzaprav nikjer ni določeno, kako naj se čebelarji ob takih primerih vedemo. G. Pavlin me je spodbujal, naj o problemu premajhne udeležbe čebelar-

skih praporov na javnih prireditvah kaj napišem tudi v Čebelarja. Žal pa sem bil tedaj precej zaposlen, tako da o tej temi nisem več dosti razmišljal. Pozneje sem izvedel, da sta v pripravi pravilnik o uporabi čebelarjskih praporov in pravilnik o nošenju čebelarjske obleke, zato sem predvideval, da bodo po njunem sprejetju ti problemi tudi ustrezno urejeni.

Na decembrski seji upravnega odbora ČZS smo oba pravilnika na kratko obravnavali in jih s pripombami vrnili v dopolnitev.

Ob pregledovanju predlaganih pravilnikov pa sem spoz-

nal, da bi bilo za celostno podobo čebelarja v javnosti treba sprejeti tudi ČEBELARSKI KODEKS. Po mojem prepričanju bi namreč samo oba pravilnika skupaj s kodeksom sestavljala nekakšno celoto, ki bi preostalemu prebivalstvu pokazala čebelarjevo notranjo in zunanjo podobo.

Na tej seji sem zato predlagal, da bi bilo treba hkrati s pravilnikom pripraviti in sprejeti tudi ČEBELARSKI KODEKS. Po zelo skopi razpravi, v kateri so govorci po večini poudarjali težave pri pripravi in sprejetju takšnega kodeksa, je predsednik ČZS g. Peterle vprašal, ali se kdo prostovoljno javi za pripravo osnutka kodeksa. Javil se ni nihče.

Res je, da je kodeks, ki ga sprejme določena organizirana skupina ljudi, na primer ČZS, le moralna zaveza članstva in da za njegovo upoštevanje ni pravnih sankcij.

Po drugi strani pa je tudi res, da številni ne čutijo nikakršne moralne obveznosti, če ta ni nikjer zapisana in sprejeta.

Kot nekakšno predlogo za pripravo novega čebelarskega kodeksa bi lahko uporabili čebelarski kodeks iz nekdanje SFR Jugoslavije, ki je bil sprejet na kongresu čebelarjev v Osijeku in objavljen v 12. številki Slovenskega čebelarja leta 1979.

Prepričan sem, da že dovolj dolgo živimo v samostojni demokratični državi, zato je že skrajni čas, da si tudi čebelarji določimo pravila vedenja, ki nas bodo vsaj moralno zavezovala. Zato dajem javno pobudo za ustanovitev posebne komisije pri ČZS, ki bi pripravila osnutek čebelarskega kodeksa, ta pa naj bi veljal za vse slovenske čebelarje.

FRANC ŠIVIC

OKROGLA OBLETNICA

24. januarja letos je minilo 220 let, odkar je na svoji graščini Lanšprež v bližini Trebnjega umrl Peter Pavel Glavar, duhovnik, gospodarstvenik, čebelar, predvsem pa dobrotnik ubogih in bolnih. O njem je bilo že veliko napisanega, kljub temu pa njegova nenavadna življenjska pot ter njegova gmotna in duhovna zapuščina med ljudmi še vedno vzbujajo zanimanje in občudovanje.

Slovenski čebelarji smo se odločili, da v čast svojemu velikemu vzorniku, piscu prve čebelarske knjige v slovenskem jeziku in ustanovitelju prve čebelarske šole z državno pomočjo obnovimo kapelo sv. Jožefa na Lanšprežu, kjer počivajo Glavarjevi posmrtni ostanki. Spomladi bodo stekla končna zidarska dela na fasadi, temu pa bosta sledili ureditev okolice in notranja oprema kapele. Načrtujemo nakup zvon, lestence, slike sv. Jožefa, opreme za oltarno mizo, doprsnega kipa in grba. Del opreme bomo skušali kupiti s sredstvi različnih dobrotnikov, preostalo pa bomo morali naročiti pri različnih mojstrih. Slovesno odprtje in blagoslovitev načrtujemo za 22. maj, ko bo na Lanšprežu tudi tradicionalni čebelarski dan s kulturnim programom. Lani smo čebelarski dan pripravili v Breznici na Gorenjskem in udeležilo se ga je približno 2000 čebelarjev iz vse Slovenije. Takrat smo ga združili z blagoslovitvijo prenovljenega čebelnjaka znamenitega učitelja čebelarstva Antona Janše, Glavarjevega sodobnika.

Obnovljena kapela stoji na zaobljenem gričku sredi prelepe dolenske pokrajine. Organizatorji obnove želimo, da bi Lanšprež postal kraj, v katerem bi se poslej pogosto srečevali čebelarji in drugi ljudje dobre volje iz domovine in tujine, v katerem bi kakor predavnimi desetletji darovali svete maše in v katerem bi pripravljali razstave, koncerte in druge kulturne prireditve. Že zdaj vabimo vse, ki bi že-

leli kakor koli sodelovati pri pripravah na ta veliki dogodek, da se osebno ali po telefonu (01/729 61 00) prijavijo Čebelarski zvezi Slovenije na Brdu pri Lukovici. Želimo si, da bi Peter Pavel Glavar s svojim smislom za napredno gospodarjenje, z voljo do nenehnega učenja, s svojo gorečnostjo pri vzgoji mladine, z globoko vernostjo, predvsem pa s pristno ljubeznijo do najrevnejših rojakov še naprej navdihoval in hrabil mlade in starejše generacije Slovencev.

Kapela Sv. Jožefa na Lanšprežu.

Foto: F. Štric

spomin

MICI BENDA V SPOMIN

Štirinajstega avgusta lani smo s prapori pospremili na zadnjo pot ustanovno in častno članico Čebelarskega društva Peter Pavel Glavar Komenda.

Čebele so jo spremljale od mladosti vse dotlej, ko so jo življenjske moči toliko zapustile, da tega dela ni več zmogla. Leta 1970, ko je začela samostojno čebelariti, se je vključila v delo čebelarskega društva in ob ustanovitvi samostojnega društva prevzela vlogo gospodarja, ki jo je opravljala vse do smrti. Nesebično je vsa leta gostila čebelarje v svojem domu. Nikdar ji ni bilo v zimskem času težko zakuriti krušne peči, da smo se, tudi zato, v njeni družbi še bolj počutili.

Nobena čebelarstva dejavnost ni minila brez njenega deleža v organizaciji ali izvedbi projekta.

Od čebel se ni mogla ločiti tudi tedaj, ko je bil prodan gospodarski del domačije, ki jo je upravljala, skupaj s čebelnjakom, v katerem je našla uteho v najhujših trenutkih. Delno zamenjavo za to je našla v čebelnjaku čebelarskega društva, vendar le za nekaj let, ker ji vid ni več omogočal dela pri čebelah.

Čebelarji jo bomo ohranili v najlepšem spominu, saj v svoji sredini nimamo človeka s toliko dobrimi lastnostmi, kot jih je imela prav Mici, in nobene, ki bi jo lahko zanemarili.

Naj počiva v miru in lepem spominu.

*ČD Peter Pavel Glavar Komenda,
predsednik Stane Jenko*

ANTON KRAJČIČ

Z našim društvenim praporom smo se septembra lani poklonili spominu našega dolgoletnega in aktivnega člana – Toneta KRAJČIČA, po domače smo ga klicali – Šalčkov Tone. Nepričakovano, iznenada in sredi priprave na zimsko smo se od njega poslovili pod obronki krimskega host in na robu barjanskih cvetličnih polj, v Tomišlju.

Po čebelarji poti je hodil dolga desetletja, vse od mladosti. Kljub temu da se je bližal osemdesetletni letom in so mu počasi pešale moči, je svojim čebelam pred nekaj leti, na območju, kjer je preživel svojo mladost – v Lipah na Barju, preskrbel lep dom, vreden njegova in njegovih tridesetih čebeljih družin.

In prav pri njih se je tudi začelo iztekati njegovo življenje. Pokojni Tone pa ni bil samo pravi čebelar, ampak tudi prijeten udeleženec naših družabnih srečanj in druženja.

Naš čebelarji prijatelj Tone bo še naprej živel v našem spominu!

Čebelarsko društvo Ig

JOŽEF SMRDEL

Pivški čebelarji smo februarja lani izgubili našega člana Jožefa Smrdela. Iznenada nas je zapustil prav tedaj, ko se je začela poslavljati zima in so prvi toplejši dnevi že izvajali čebele, na čistilni izlet. Jožef je začel čebelariti leta 1987 na Kalu pri Pivki, v bližini svojega doma, z dvema čebeljima družinama, ki mu

jih je podaril Peter Čebolin iz Nove Gorice. Z nasveti so mu na začetku pomagali tudi kolegi čebelarji iz domačega kraja. V čebelarstvo se je vključil leta 1990 in po nekaj letih prejel odličje Atona Janše III. stopnje. Ob svojem poklicnem delu in skrbi za družino se je z veseljem posvečal tudi čebelam. Pri domu je uredil čebelnjak, v katerem je imel deset do petnajst čebeljih družin. Njegovo čebelarstvo delo je spremljala njegova družina in morda bo sin Zlatko nadaljeval začeto družinsko čebelarstvo tradicijo.

Pokojnega Jožefa bomo kolegi čebelarji ohranili v lepem spominu.

ČD Pivka

RUDOLF VEBER

Narava in svet sta prijazna in dobra s takim človekom, kakršen je bil pokojni Rudolf Veber. Čebele so bile njegova velika skrb in ljubezen, zato so mu vsako leto bogato poplačale njegov trud. Tudi sam je bil marljiv in delaven kot te drobne žuželke. Bil je aktiven in zvest član Čebelarskega društva Prevalje, za poštovnovalno delo je prejel odličje Antona Janše III. in II. stopnje. Ljubezen do čebel mu je, uspelo prenesti tudi na mlajši rod, saj tradicijo čebelarjenja nadaljuje že četrta generacija. Vsi ga bomo pogrešali, njegovo dobroto in pridnost, njegove izkušnje in nasvete, ljubezen in oporo, toplo in varno dedkovo naročje. Zato naj še naprej živa njegova podoba in spomin nanj.

Čebelarsko društvo Prevalje

IVAN SMUK

(* 10. 4. 1926 – + 6. 10. 2003)

Vsa leta, zlasti pa zadnjih deset let so mu neomajno voljo do življenja dajale prav čebele. Ivan Smuk iz Rateč je skrbel zanje kot za svoje otroke. Vsako pomlad je komaj čakal, da so čebele začele nabirati cvetni prah, in potem je preživel veliko uric ob čebelnjaku na domačem vrtu. Bile so mu zgled pridnosti in umirjenosti. Vedno se je razveselil tudi obiska drugih čebelarjev, s katerimi je rad razpravljal o skrivnostih čebeljega življenja. Svoje izkušnje je rad delil z drugimi, tako da nam je bil vzor vestnega in marljivega čebelarja.

Čebelarsko društvo Kranjska Gora

MATJAŽ PIRC

(* 8. 9. 1952 – + 14. 4. 2003)

Tako kot je čebelji let poln energije, tak je bil tudi Matjaž iz Gozda Martuljka. Poln načrtov in idej. Globoko spoštovanje čebel je podedoval po očetu, zato je lepo obnovil čebelnjak in tako poskrbel, da so čebele imele lep dom. Čebele so bile vedno pri hiši in tako morali biti, je večkrat dejal, kadar smo udarili kakšno čebelarstvo. Nerazumljiva usoda pa je prekržala njegovo življenjsko pot.

Oba preminula člana bomo ohranili v spoštljivem spominu.

Čebelarsko društvo Kranjska Gora.

IZDELAVA ČEBELARSKE OPREME IN TRGOVINA

Logar

Oglejte si akcijsko ponudbo na naši internetni strani:
www.logar-trade.si

Delovni čas trgovine:
od ponedeljka do petka
od 8.00 do 12.00
in od 15.00 do 18.00
ob sobotah
od 9.00 do 12.00

NAROČENO BLAGO VAM LAHKO ODPOŠLJEMO S PAKETNO POŠTO.

**Pri gotovinskem nakupu čebelarске opreme v vrednosti nad 10.000 SIT
priznamo čebelarjem z veljavno čebelarsko izkaznico 4% popusta.**

LOGAR TRADE, d.o.o.

Zupanova 1, 4208 Šenčur, tel.: 04 25 19 410, faks.: 04 25 19 415

e-pošta: info@logar-trade.si

ŠTEFAN KRMELJ

Avgusta lani smo se čebelarji ČD Škofja Loka na pokopališču v Lipici še zadnjič poslovili od našega člana Štefana Krmelja. Življenjski korak mu je nenadoma in povsem nepričakovano zastal ob njegovem čebelnjaku, sredi prave čebel na bližajoče se zimsko obdobje.

Pokojni Štefan se je rodil leta 1935 v kmečki družini. Njegov dom je bil v neokrnjeni naravi sredi škofjeloških hribov, zato ni čudno, da je imel ljubezen do narave in živali v krvi že od rojstva. Že kmalu je začel čebelariti, sprva z manjšim, potem pa tudi z večjim številom panjev. Čebelnjak si je postavil na domačem vrtu, kjer so imele čebele vse leto obilo naravne paše. V čebelarstvo se je dejavno vključil leta 1980 in ves čas so mu bile čebele v veliko veselje. Redno se je udeleževal vseh društvenih dejavnosti, nikoli mu ni bilo žal časa, ki ga je prebil med čebelarji, ne glede na to, ali je šlo za delovne akcije ali za družabna srečanja.

Štefan, škofjeloški čebelarji Te bomo ohranili v lepem spominu. Hvala Ti za vse dobro, kar si storil za čebelarstvo na našem območju.

ČD Škofja Loka

MATIJA HOČEVAR

V prvem mesecu leta 2003 smo se čebelarji Čebelarstva društva »Anton Janša« Breznica poslovili od našega člana Matije Hočevarja. S krajnjič je začel čebelariti že v svojem rodnem kraju na Dolenjskem.

Po preselitvi v Vrbo na Gorenjskem je po krajšem premoru začel ob sinovi pomoči znova čebelariti. Kot dobrega čebelarja ga bomo ohranili v lepem spominu.

Čebelarstvo društvo »Anton Janša« Breznica

JANEZ ZUPAN

Vse člane društva je presenetila nepričakovana novica o smrti Janeza Zupana, enega izmed članov nadzornega odbora Čebelarstva društva »Anton Janša«. Svojo nalogo je opravljal izjemno vestno. Svojo željo po čebelarstvu je uresničil po upokojitvi. Svoje bogato teoretično in praktično znanje je rad posredoval tudi drugim, saj je številnim svetoval in zanje načrtoval čebelarstvo objekte.

Prijatelji in čebelarji, ki smo ga pospremili na njegovi zadnji poti, ga bomo ohranili v spoštljivem spominu.

Čebelarstvo društvo »Anton Janša« Breznica

LEOPOLD BRUS

V drugem četrtletju 2003 je Čebelarstvo društvo Logatec izgubilo še enega člana. Leopold Brus je za svoje čebele skrbel v lepo urejenem čebelnjaku na obrobju Logatca, kamor se je, dokler je bil še pri močeh, vsak dan, tudi po večkrat, zapeljal s kolesom ali z motornim kolesom.

Poskrbel je zanje, sem in tja pobral kakšen roj, če pa ni bilo posebnega dela, se je pred čebelnjakom rad malo pomudil in opazoval živahno delo čebel. Seveda je svoja opažanja in znanje rad posredoval drugim čebelarjem ob srečanjih z njimi. In še nekaj, kar kaže na njegov odnos do čebel: svojih ljubljencih nikoli ni pozabil pohvaliti za nabrano letino.

ČD Logatec

LUKA JEZERŠEK

V prebujajočem se jesensko-zimskem jutru, ki je obetal lep dan, smo loški čebelarji v začetku decembra lani zvedeli, da nas je po kratkotrajni hudi bolezni za vedno zapustil naš dolgoletni član Luka Jezeršek. Od njega smo se čebelarji v velikem številu poslednjič poslovili na pokopališču v Lipici.

Pokojni Luka se je rodil leta 1937 v vasi Staro Oselica na koncu Poljanske doline. Rojen je bil v naravnem, po večini kmečkem okolju, zato mu je vila rojenica verjetno že takrat določila njegovo nadaljnjo življenjsko pot na področju kmetijstva. Po končani višji agroživilski šoli v Mariboru se je zaposlil v tedanjem KŽK v Škofji Loki; delal je na različnih področjih in se upokojil kot vodja hladilnice.

Delovanje na kmetijskem področju je bilo tudi razlog, da se je začel ukvarjati s čebelarjenjem. Čebelariti je začel leta 1976, leta 1978 pa se je včlanil v društvo. Prvi korak je bil nakup desetih AŽ-panjev, ki jih je postavil v Kajbetov čebelnjak ob vhodu v Poljansko dolino. Kmalu si je omislil svoj prevoznik čebelnjak, s katerim je vozil svoje ljubljence na različna pasišča po vsej Sloveniji. Čez zimo jih je prepeljal v Kozjane v Brkinih, rojstvo vas njegove življenjske sopotnice, ki mu je zvesto stala ob strani v dobrih in slabih čebelarstvenih letinah in vneto pomagala pri čebelarstvenih opravilih.

Ves čas je bil izjemno dejaven tudi v Čebelarstvu društvu Škofja Loka. Tako je bil od leta 1982 do svoje smrti član upravnega odbora, od leta 1986 do leta 2000 je opravljal delo blagajnika društva, v letih 2001 in 2002 je bil predsednik društva, od leta 1982 naprej pa tudi predsednik MZČD Škofja Loka. Zapustil nas je prav v obdobju, ko bi njegovo pomoč pri izvedbi zgodovinskega programa društva - graditvi čebelarstva doma - najbolj potrebovali. Za vse lepe trenutke, dragi Luka, ki smo jih preživeli s teboj in za vse dobro, kar si storil za čebelarstvo, se ti loški in okoliški čebelarji iskreno zahvaljujemo.

Škofjeloški čebelarji

JOŽE DOLENC

Sredi oktobra 2003 smo se škofjeloški čebelarji na pokopališču v Sv. Lenartu še zadnjič poslovili od našega častnega člana, 86-letnega Jožeta Dolenca. Srce mu je nenadoma zastalo na eni izmed njegovih številnih poti po naravnem okolju škofjeloških hribov.

Pokojni Jože se je rodil leta 1917 v majhni vasi Krivo Brdo v Seiški dolini v družini s šestimi otroki. Po končani osnovni šoli v Javorjah se je podal za kruhom v dolino. Najprej se je zaposlil v podjetju Gradis v Škofji Loki in se izučil za kolarja, upokojitev pa je dočkal v Alpesu v Železnikih.

V ČD Škofja Loka se je včlanil leta 1976. V svojem čebelnjaku, ki ga je postavil na sosesnem sosedovem zemljišču poleg svoje na novo zgrajene hiše v Spodnji Luši, je čebelaril z največ 20 AŽ-panji. V prostem času je zase in za bližnje čebelarje izdeloval in popravil panje in satnike. Zelo rad je posedal pred čebelnjakom in opazoval svoje marljive čebele. Zaradi slabega zdravja je moral čebelarjenje pri 80 letih opustiti. Čebele so mu bile vseskozi v veliko veselje in tudi v času, ko ni imel več svojih čebel, je rad obiskoval bližnje čebelarje, pogledal njihove čebelnjake in se pogovarjal o čebelah. Vedno je bil tudi zelo vesel obiskov čebelarjev, ki so mu vsako leto na štefanovo zaželeli še veliko zdravih let. Čebelarji ga bomo ohranili v spominu kot dobrega, mirnega in zvestega čebelarja, z dušo in telesom vdanega čebelarjenju.

Škofjeloški čebelarji

IVAN BOGATAJ

Ko so konec aprila lani čebele že začele nabirati med, se je od svojih čebelarjskih prijateljev iz ČD Logatec za vedno poslovil Ivan Bogataj. Rojen je bil leta 1928. Že kot otroka so ga zanimali čebele, saj je z očetom pogosto obiskoval čebelnjak in mu kot sedemletni po-biž tudi nekaj malega pomagal. Če ni šlo dru-gače, je s slamico dregal v žrelo panja, dokler ga stanovalka niso nagnale v beg. Po očetovi smrti je dobil štiri panje, nekaj pa jih je s svojim prvim prisluženim denarjem še dokupil. Ob odhodu v vojsko je nekaj panjev prodal, nekaj pa jih je dal »v rejo«. Po vrnitvi se je s temi znova lotil čebelarjenja. Njegovo čebelarstvo je šlo največ 43 panjev. Ves čas je rad pomagal začetnikom, pravzaprav vsakemu, ki ga je vprašal za nasvet, in tudi sam preizkušal različne načine oskrbovanja čebel. Na vseh družbenih srečanjih se je bo-

disi v razpravi bodisi iz njegovih vprašanj izkazalo, kako velika sta njegovo znanje in ljubezen do marljivih prijateljev.

Čebelarjenje bo ostalo pri hiši, saj je skrb za očetove čebele prevzel sin, ki skupaj z očetovimi prijatelji čebelarji nadaljuje tradicijo.

ČD Logatec

ALOJZ KLINAR

Leta 2003 je umrl že tretji član naše Čebelarjske družine »Anton Janša« Breznica.

Sredi septembra smo se na Breznici poslovili od našega člana Alojza Klinarja z Rodin.

S tesnobo v srcu se spominjamo slovesa od dolgoletnega člana upravnega in nadzornega odbora. Ohranili ga bomo v lepem spominu.

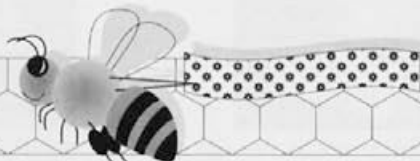
Čebelarstvo »Anton Janša« Breznica

ZAHVALA

Ob smrti našega dragega Luke se iskreno in iz vsega srca zahvaljujemo vsem članom Čebelarjske družine Škofja Loka. Posebej se zahvaljujemo gospodu čebelarju Marjanu Novaku za iskren in lep govor, ki ga je posvetil našemu ljubemu Luki. Zahvaljujemo se gospodom čebelarjem za častno stražo in gospodom čebelarjem, ki so nosili prapor in zastavo. Hvala vam za izrečena sožalja, lepe misli in besede, za topel stisk roke, ki je v takšnem trenutku vreden več kot gora zlata. V neizmerni bolečini ob izgubi našega dragega Luke se zahvaljujemo vsem, ki so nam v teh žalostnih dneh stali ob strani.

Žalujoča družina Jezeršek

Mali oglasi

PRODAM čebelnjak, deset naseljenih trietažnih AŽ-panjev 10 S ter petindvajset smukalnikov za cvetni prah, inf. ☎ 01/ 361 37 35.

PRODAM večje količine vseh vrst medu, inf. ☎ 02/ 74 02 566 in GSM 031 326 959.

PRODAM hojev, kostanjev in cvetlični med, inf. ☎ 051 33 14 33.

KUPIM tehniko za AŽ-panj, inf. ☎ 070 502 319.

PRODAM LR- in AŽ-panje z močnimi čebeljimi družinami ali čebele na satju ter točilo na 4 sate na motorni pogon, inf. ☎ 041 682 020.

KUPIM AŽ-panje 10 S, rabljene ali nove, inf. ☎ 07/ 49 64 023.

KUPIM elektromotor za točilo za med, 12 V ali 220 V, nov ali rabljen, inf. ☎ 041 830 008.

KUPIM štiri prazne rabljene ali nove AŽ-panje 10 S, inf. ☎ 041 961 649.

PRODAM več zdravih pregledanih in močnih čebeljih družin na 9 S AŽ-panjih, inf. ☎ 04/ 510 93 93.

KUPIM med škržata, nerjaveče točilo, staro čebelarstvo literaturo in orodje, inf. ☎ 041 839 941.

KUPIM večjo količino čebeljega voska po 800 SIT za kilogram; Čebelarstvo Rihar-Kocjan, Gaberje 42, Dobrova, inf. ☎ 031 351 964.

KUPIM nerjaveče točilo za med na štiri ali šest satov, inf. ☎ 041 708 651.

PRODAM šest zaklad (Debelak) 10 S (rabljene eno sezono) in krmilnike FRANČIČ (nerabljene), inf. ☎ 041 580 151.

PRODAM samoobračalno točilo za med, inf. ☎ 07/ 349 90 41.

PRODAM trideset čebeljih družin na 5 satih in šestdeset dobro ohranjenih praznih AŽ-panjev 10 S, inf. ☎ 031 631 620.

PRODAM dvajset skoraj novih AŽ-panjev 7 S, dvajset AŽ-panjev 5 S in 50 l domačega žganja, inf. ☎ 07/ 49 87 836, po 19.00.

PRODAM lipov med po grosistični ceni v posodah po 25 kg ter nekaj družin na 10 in 6 AŽ-satih v aprilu, inf. ☎ 05/ 757 21 83.

PRODAM čebelarstvo vago (105 kg) za v panj v hrastovem ohišju. Zaznava spremembo 2 dkg teže, inf. ☎ 519 70 47 in GSM 031 351 394.

PRIJAVE NA PAŠO

ČD POSTOJNA – pisne prijave za pašo na češnji sprejemamo do 30. marca 2004, za gozdno pašo pa do 30. aprila 2004 na naslov: **ČD Postojna, Cankarjeva 6, 6230 Postojna.**

APIS M & D, d.o.o.
MARKO DEBEVEC

ČUŽA 7, 1360 VRHNIKA
tel., faks: (01) 755 12 82

Odperto: ob delavnikih od 9.–12. in od 16.–18. ure, ob sobotah od 9.–12. ure

KUHA VOŠČIN IN TAKOJŠNJA MENJAVA VOŠČIN ZA SATNICE

PREVZEM VOŠČIN SAMO V PROZORNH PLASTIČNIH VREČAH DO 31. MARCA 2004

- IZDELUJEMO POLNOVREDNE BELJAKOVINSKE POGAČE ZA KRMIJENJE ČEBEL, PO ŽELJI Z DODATKOM TERAPEVTSKIH SREDSTEV
- APNENOGEL – NOSEMAGEL – STIMULANS – VAROGEL

NAROČENO BLAGO POŠILJEMO TUDI PO HITRI PAKETNI POŠTI.

- Vse čebelarje in čebelarska društva obveščamo, da izdelujemo hladno valjane, nelomljive satnice vseh velikosti. Vosek steriliziramo v oljnih sterilizatorjih pri 125 °C.
- Vosek odkupujemo po 680 do 800 SIT za kilogram.

PRIZNANO VZREJEVALIŠČE MATIC

Sprejemamo prednaročila za kakovostne, izbrane in označene matice kranjske pasme. Konec maja in junija lahko pri nas dobite čebelje družine na petih in sedmih satih.

PREDSEZONSKA AKCIJSKA PRODAJA OD 20. 2. DO 29. 2. 2004
za naslednje izdelke in storitve:

POGAČA STIMULANS, vakuumsko pakirana, v kartonih po 10 kosov že za 280 SIT/kg

SATNIKI (satni okvirji)
AŽ – VRTAN, LEPLJEN, ZBIT – samo 133 SIT
LR – samo 135 SIT, LR2/3 – samo 125 SIT

PREDELAVA VOSKA
V SATNICE samo 160 SIT/kg

NIZKONAKLADNI, LR-, AŽ-panji 10-, 7- in 5-satni.

Kakovostna izdelava po ugodni ceni.

KVALITETNA OVČJA KOŽA
samo 1.550 SIT

ČEBELARSKI KLOBUK –
NVADNI
samo 1.350 SIT

PREKUHANA STARIH
VOŠČIN – samo 130 SIT/kg

PRVA POTUJOČA
ČEBELARSKA TRGOVINA
V SLOVENIJI

pozimi in spomladi, ko čebelarska društva sklicujejo občne zборе, organiziramo strokovna predavanja in nakup čebelarske opreme v potujoči čebelarski trgovini.

IZDELOVANJE ČEBELJIH PANJEV

IDRIJSKA 10, 1360 VRHNIKA, TEL.: 01/755 13 17
GSM: 041/420 200

Po želji izdelamo tudi druge vrste panjev. – Panji so iz masivnega smrekovega lesa, rogljičeni (cinkani). – Blago vam lahko pošljemo po bitri pošti.

NOVO: Pri nakupu desetih panjev vam podarimo prašilček.

V ZALOGI:

- AŽ-panji (9s, 10s, 12s)
- prašilčki (5s, 7s)
- lipovi satniki
- zaklade Debelak (9s, 10s)
- pitalniki Francič
- distančni vložki
- vehe za povezavo AŽ-panjev
- trietažni AŽ (10 s)
- AŽ-Kozinc 11 + 3

SEMINAR ZA ČEBELARJE ZAČETNIKE

Rok za prijavo na seminarju za čebelarje začetnike (Sl. Čebelar 1/04) smo podaljšali do 15. februarja 2004. Začetek seminarja bo predvidoma v soboto, **28. februarja 2004.** Seminar bo izveden, če bo do roka prijavljenih najmanj 20 kandidatov. O vsebini, kraju in času seminarja vas bomo obvestili pisno po izteku prijavnega roka (do 25. februarja 2004). Cena tečaja je 30.000 SIT, ta znesek morate poravnati pred začetkom tečaja.

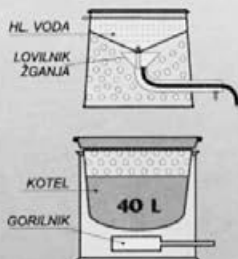
Pisne prijave sprejemamo na fotokopirani prijavnici, objavljeni v Slovenskem čebelarju, št. 11/03. Pošljite jih na naslov Čebelarstva zveza Slovenije, Brdo pri Lukovici 8, 1225 Lukovica, s pripisom TEČAJ ZA ZAČETNIKE.

ČZS

franc BIDER s.p., 3332 rečica ob savinji 104

edini KOTEL za ŽGANJE,

v katerem lahko skuhate tudi malico za čebele

oče bo v njem kuhal

TA KRATKEGA!

mama bo

KUHALA MARMELADO,
VLAGALA SADJE,
RAZPUSTILA OCVRKLE,
PREVRELA KRVAVICE,
PASTERIZIRALA SOK...

ko nas bo več, pa bomo udarili

POŠTEN LOVSKEGA GOLAZ!!

kebrček

03 83 90 170

Časopis Slovenski čebelar je ustanovilo »Slovensko čebelarstvo društvo za Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko« leta 1898.

Izdaja ga Čebelarstva zveza Slovenije, Brdo pri Lukovici 8, 1225 Lukovica.

Tel.: tajništvo (01) 729 61 00, uredništvo: (01) 729 61 14 (Janez Mihelič, GSM: 040/209 004), faks: (01) 729 61 32.

Elektronska pošta: tajnik Anton Tomec: anton.tomec@cebelarska-zveza-slo.si – pisarna Barbara Zajc: barbara.zajc@cebelarska-zveza-slo.si – urednik Janez Mihelič: cebelarska.zveza.slo@siol.net

Izdajateljski svet: Lojze Peterle, Marjan Debelak, dipl. inž. arh., Janez Mihelič, univ. dipl. biol., dr. Jože Šnajder, dr. Janez Poklukar in dr. Aleš Gregorc. Uredniški odbor: Janez Mihelič, univ. dipl. biol., dr. Juri Senegačnik, doc. dr. Janez Poklukar, Marjan Debelak, univ. dipl. inž. arh., čebelarji mojster Franci Marolt in dr. Aleš Gregorc.

Glavni in odgovorni urednik: Janez Mihelič, univ. dipl. biol., lektorica: Nuša Radinja, prof.

Letna naročnina za leto 2004 za nečlane je 9.500 SIT. Posamezna številka stane 850 SIT za člane oz. 900 SIT za nečlane skupaj z 8 % DDV.

Članarina skupaj z naročnino za Slovenski čebelar je 8.000 SIT. Člani lahko objavijo en brezplačen oglas (20 besed) na leto, nadaljnja beseda je 60 SIT.

Reklamni oglasi: Cela barvna stran na ovitku 120.000 SIT, v sredini 72.000 SIT, pol strani 36.000 SIT, tretjina strani 24.000 SIT, četrt strani 16.800 SIT, pasica 4.000 SIT.

Popust pri ceni za 3- do 5-kratno objavo je 10 %, za 6- do 10-kratno objavo 20 %, za celoletno objavo 30 %.

Splošni oglasi po 50 SIT za besedo, enako tudi za osmrtnice, ki vsebujejo več kot 40 besed. Cene so brez DDV.

Transakcijski račun ČZS: 18300-0013332037, matična številka ČZS: 5141729, davčna številka ČZS: 81079435, šifra dejavnosti: 91.120.

Za naročnike iz tujine – devizni račun: LJ BA SI 2X-900-27260-6274/0 – je letna naročnina 50 USD.

Priprava za tisk: Prepress, d.o.o., Ljubljana, tisk: Tiskarna Ljubljana, d.d., 1295 Ivančna Gorica.

Oblikovanje naslovnice: Boštjan Debelak, dipl. inž. arh.

Glasilo **Slovenski čebelar**, ki ga izdaja Čebelarstva zveza Slovenije s sedežem na Brdu pri Lukovici 8, je vpisano v razvid medijev, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo RS, pod zaporedno številko 585.

Pri financiranju revije Slovenski čebelar sodeluje Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport RS.

ČEBELARSTVO RIHAR - K

Robert Kocjan s. p.

Gabrje 42, 1356 Dobro

II 35 686₂₀₀₄

900400254,2

COBISS

ČEBELARSTVO – IZDELAVA ČEBELARSKE OPREME – TRGOVINA

Delovni čas: pon.–petek od 8.–12. ure in od 15.–18. ure, sobota od 8.–12. ure.

Smo družinsko podjetje z dolgoletno tradicijo na področju čebelarstva in izdelovanja čebelarske opreme.

Vsa oprema je izdelana na podlagi znanja in izkušenj, pridobljenih v domačem čebelarstvu.

IZDELUJEMO: žične matične rešetke, plastične odtočne pipe, čebelarske lopatke, lovilce rojev, plastična obešala in razstojšča, testne mreže, sladkorne pogače in rogljičene satnike.

Izdelujemo tudi kakovostne hladno valjane satnice vseh velikosti. Vosek je steriliziran pri 125 °C.

NOVO! NOVO! NOVO! NOVO!

Odrpli smo trgovino z vso preostalo čebelarsko opremo.

Čebelarjem z veljavno člansko izkaznico priznamo popust!

Na voljo sta vam tudi naši storitvi: kuha voščin (od 1. 10. do 15. 4.) in mletje sladkorja.

tel./faks: ++386(0)1/ 364 11 06, GSM: 031/351 964

e-pošta: robineli@sint.net

gio
graverstvo in
oblikovanje
jernej jeraša s.p.

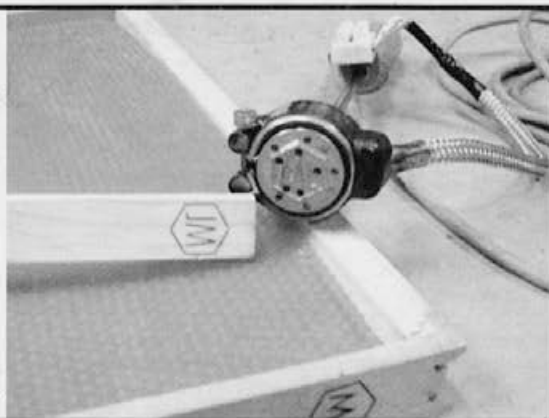
1111 ljubljana rožna dol. c. II/26a

tel.: 01/256 12 52 fax: 01/256 12 54

E-mail: GIO@SIOL.NET WWW.gio-jeraša.si

Izdelujemo vžigalnike za vžiganje
inicialk v satnike, z vgrajenim
regulatorjem temperature ali brez.

Naročeno
pošljemo
po hitri
pošti.

Prilagodljiva, večnamenska
podnica za nakladne LR- in
AŽ-panje.
Svetovna novost v čebelarstvu.

V NEKAJ MINUTAH lahko spremenite AŽ-čebelarjenje v SODOBNO NAKLADNO ČEBELARJENJE!

Ponujam vam nakladne panje AŽ-mere, združljive z LR-panjskim sistemom, večnamensko podnico – tudi za pripravo rojev (ometencev) in predelavo kristalizirane oz. melicitozne mane (podnica je združljiva z LR-nakladami) po načrtih univ. dipl. inž. Ivana Jurkoviča. Izdelujem tudi vse vrste satnikov.

PETER ZAKRAJŠEK, s.p.

Pretnarjeva 6, 1210 Ljubljana - Vižmarje – tel.: (01) 512 62 51